

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Qış turizmi üçün
Qarabağdakı
imkanlar -
piarı harada
aparaq...
yazısı səh.5-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 16 noyabr 2023-cü il Cümə axşamı № 205 (8341) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Parlament Türkiyə ilə 100 milyonluq anlaşmanı təsdiqlədi

Siyavuş Novruzov bank faizləri və valyutadəyişmə məntəqələri ilə bağlı məsələ qaldırdı

yazısı səh.4-də

Qərb Ukraynanı yarıyolda buraxır? - 2024 hələdə il olacaq...

yazısı səh.12-də

İsraildən İrana sərt xəbərdarlıq - Tehran döyüslərə qoşularsa...

yazısı səh.8-də

Rokkasalvo:

"Azərbaycanın regionda üzləşdiyi ən böyük təhlükə iqlim dəyişikliyidir"

yazısı səh.12-də

Ermənistan Rusiyanın "ayağının altında" qala bilər - rus analitiklərdən xəbərdarlıq

yazısı səh.9-də

Avtomobil parkını yeniləməyin yolları - gömrük rüsumları endirilərsə...

yazısı səh.15-də

"Həbsdəki OMON-çuların da tezliklə azadlığa buraxılacağına ümidliyəm" - hüquqşünas

yazısı səh.6-də

Avropalı alimlərdən ilginclik iddia - KT müayinəsi öldürə bilər!

yazısı səh.13-də

"Dərnəgül" yolunda sürət həddi 90-dan 70-ə endirildi

yazısı səh.2-də

Erkən nikahlar ildən-ilə "gəncləşir" - səbəblər...

yazısı səh.14-də

Səhiyyə xərclərinin azlığı ilə bağlı açıqlamaya professordan cavab

yazısı səh.14-də

Aİ-NİN QƏRƏZLİ CƏNUBİ QAFQAZ SİYASƏTİ -

AZƏRBAYCANIN BARIŞ MÖVQEYİ KİMLƏRİN PLANLARINI POZUR...

Qoca qitənin dövlətləri sülhə yox, onun baş tutmamasına hədəflənib; **politoloq**: "Rusiyanı Cənubi Qafqazdan sıxışdırıb çıxarmaq niyyəti Avropa ölkələrinin iştahını artırıb"

yazısı səh.7-də

Manatın məzənnəsi: hamı

2027-ci ilədək arxayındır, bəs sonra...

Ekspert: "Bu sahədə neft bazarından tam asılıyıq"

yazısı səh.10-də

Leo Deçerti

Britaniyanın Avropa üzrə naziri bölgəyə hansı təkliflə gəlir? - rəylər

yazısı səh.6-də

Fikrət Yusifov: "Bölgələrdə dövlət-sahibkar modeli ilə müəssisələr yaradılması mümkündür"

yazısı səh.11-də

Mehriban Əliyeva: "İsrail-Fələstin münaqişə zonasında gərginlik ciddi narahatlıq doğurur"

yazısı səh.3-də

Prezidentdən “ASAN xidmət”lə bağlı fərman

Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi (“ASAN xidmət”) tərəfindən göstərilən xidmətlərin sayı azaldılıb.

Musavat.com xəbər verir ki, Prezident İlham Əliyev bununla bağlı “Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 5 sentyabr tarixli 706 nömrəli Fərmanında dəyişiklik edilməsi barədə Fərman imzalayıb.

Dəyişikliklə “ASAN xidmət” mərkəzlərində dövlət orqanları tərəfindən sertifikatlaşdırmadan keçmiş təhsilçilərə sertifikatlar verilməyəcək.

2000-ci illərdən ekstremal hava hadisələrinin sayı, şiddəti və müddəti artıb

Ümmüdünya Meteorologiya Təşkilatının illik iqlim hesabatına əsasən 2015-2022-ci illər 173 illik meteoroloji müşahidə qeydlərində ən isti səkkiz il olub.

APA xəbər verir ki, bunu Türkiyə Dövlət Meteorologiya Xidmətinin baş direktoru Volkan Mutlu Coşqun Türk dünyası II Meteorologiya Forumunda çıxışı zamanı deyib.

Onun sözlərinə görə, Türkiyədə 2022-ci ildə orta temperatur 14,5°C təşkil edib. Həmin göstərici 1991-2020-ci illər normasından (13,9°C) 0,6°C yuxarıdır. Temperaturun artmasına uyğun olaraq 2000-ci illərdən sonra meteoroloji fəlakətlərin sayında və şiddətində nəzərəcarpan bir artım qeydə alınıb.

O qeyd edib ki, Türkiyə qlobal iqlim dəyişikliyinə potensial təsirləri baxımından risk qrupu ölkələri sırasındadır:

“Türkiyədə iqlim dəyişikliyi səbəbindən meşə yanğınları, tufanlar, daşqınlar, dolu, sürüşmə kimi təbii fəlakətlərin artımı gözlənilir. Ümmüdünya Meteorologiya Təşkilatının hesabatlarında da qeyd edildiyi kimi, ölkəmiz iqlim dəyişikliyinə mənfi təsirlərinin ən çox müşahidə ediləcəyi Aralıq dənizi hövzəsində yerləşir.

Türkiyə Dövlət Meteorologiya Xidməti Ümmüdünya Meteorologiya Təşkilatının VI Regional İqlim Mərkəzi Şəbəkəsinin bir hissəsidir və Şərqi Aralıq dənizi İqlim Mərkəzi olaraq regionun 10 ölkəsinə monitoring və proqnozlaşdırma məhsulları təqdim edir. Bu proqnozlar 90 faizdən çox dəqiqliyə malikdir və bu, o deməkdir ki, biz dünyada bu sahədə seçilən ölkələr sırasındaydıq”.

O, eyni zamanda qeyd edib ki, dəyişən iqlimlə əlaqədar olaraq, xüsusilə 2000-ci illərdən etibarən ekstremal hava hadisələrinin sayı, şiddəti və müddəti artmaqda davam edir: “Bu gün iqlim xidmətləri meteoroloji hadisələrin vurduğu zərərləri azaltmaq və bütün sektorların fəaliyyətini planlaşdırmaq üçün ən vacib vasitələrdən biridir”.

Rumıniya “Azərbaycan qazını Moldovaya çatdırmağa hazırəm” dedi

“Rumıniya soyuq qış aylarında zərurət yaranarsa, Azərbaycan qazını öz ərazisindən Moldovaya ötürməyə hazırdır”.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə “Agerpres”-ə Rumıniyanın energetika naziri Sebastyan Burduja açıqlama verərək, yalnız Moldovaya deyil, digər region ölkələrinə də qaz tədarük etməyə hazır olduqlarını bildirib: “Moldova və ya regionun digər dövlətlərindən xüsusi müraciətlərimiz olarsa, biz keçən ilin yazında Rumıniya tərəfindən təmin edilmiş Azərbaycanla opsiyonu aktivləşdirməyə hazırıq

və onun vasitəsilə 1 milyard kubmetr qaza çıxışımız var. Əgər bu həcm kifayət etməsə, Yunanıstan-Bolqarıstan-Rumıniya və ya Türkiyə-Bolqarıstan-Rumıniya marşrutu üzrə mayeləşdirilmiş təbii qaz idxal etmək imkanımız var”.

Qeyd edək ki, 2021-ci ilə qədər Moldova qazı yalnız “Qazprom”-dan alırdı. Hazırda ölkənin Dnestr çayının sağ sahilindəki ərazilərinə qaz tədarükünü dövlət şirkəti “Enerqocom” təmin edir. O, Rumıniya Əmtəə Birjası platformasından və Polşa, Rumıniya və Bolqarıstan şirkətləri ilə birba-

şa müqavilələrdən istifadə edir.

Moldova hökuməti “Energom”-un qarşısına istilik mövsümü üçün Rumıniya və Ukraynada ən azı 450 milyon kubmetr qaz almaq və saxlamaq vəzifəsi qoyub. Oktyabrın 7-nə olan məlumata görə, “Enerqocom” soyuq mövsümdə respublikada istehlakı tam ödəmək üçün ümumilikdə 500 milyon kubmetrdən çox qaz alıb və alışları davam etdirir.

Moldova Dnestryanı separatçı bölgə istisna olmaqla, illə təxminən 1,3 milyard kubmetr qaz istehlak edir.

□ Musavat.com

Paşinyan: “Ermənistan yeni tərəfdaşlar, yeni silah tədarükçüləri axtarır”

“KTMT ilə münasibətlər kontekstində fundamental problem təşkilatın Ermənistanda məsuliyyət sahəsini müəyyən etməkdən faktiki imtina etməsidir”.

APA xəbər verir ki, bu barədə Ermənistanın baş nazir Nikol Paşinyan parlamentdə bildirib.

Onun sözlərinə görə, İrəvan KTMT missiyasının Ermənistana göndərilməsindən imtina etməyib, onun harada fəaliyyət göstərəcəyini müəyyənləşdirməyi xahiş edib.

“KTMT isə Ermənistanın təhlükəsizliyinə təhdidlərlə bağlı İrəvanın çoxsaylı bəyanatlarına heç vaxt cavab verməyib”, - Ermənistan hökumətinin başçısı bildirib.

O, yeni tərəfdaşlar, yeni silah tədarükçüləri axtardıklarını qeyd edib: “Hazırda hakimiyyət təhlükəsizlik sahəsində əlaqələri şəxələndirir, yeni tərəfdaşlar, yeni silah tədarükçüləri axtarır. Hökumət KTMT-dən çıxmaq barədə qərar qəbul olunmayana qədər siyasi kursun dəyişməsi barədə açıqlama vermək niyyətində deyil, əks halda, bu, uyğunsuzluğa səbəb olacaqdır”.

“Dərnəgül” yolunda sürət həddi 90-dan 70-ə endirildi

Bakının Ziya Bünyadov prospektində sürət həddi 90 km/saatdan 70 km/saata endirilib.

Bu barədə Modern.az-a Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi yanında Azərbaycan Yərustü Nəqliyyat Agentliyindən bildirilib.

Məlumatla görə, qeyd olunan yol sahəsində müvafiq yol nişanlarının quraşdırılması davam etdirilir.

Qurum sürücülərdən hərəkət təhlükəsizliyini qorumaq üçün sürət hədlərinə riayət etmələrini xahiş edir.

MTK sədrinə cinayət işi açıldı

“Qələbə-İnşaat” MTK-nın sədri Vasif Sarxanovun qanunsuz hərəkətləri barədə vətəndaş müraciəti əsasında Yasamal Rayon Prokurorluğunda araşdırma aparılıb.

Yasamal Rayon Prokurorluğundan APA-ya verilən məlumata görə, araşdırmalarla Vasif Sarxanovun MTK-nın direktoru vəzifəsində işləyərkən vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə edərək qanunsuz gəlir əldə etmək məqsədilə paytaxtın Yasamal rayonu, H.B.Zərdabi prospekti 71A ünvanında inşa olunmuş çoxmərtəbəli yaşayış binasının zirzəmisində yerləşən, kirayə verilməsi ona həvalə edilən və özgənə mülkiyyətində olan qeyri-yaşayış sahəsini saxta sənədlər əsasında digər şəxsə yenidən satmasına əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Vasif Sarxanova Cinayət Məcəlləsinin 178.2.3, 178.2.4 (qulluq mövqeyindən istifadə etməklə xeyli miqdarda dələduzluq), 308.1 (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə) və 313-cü (vəzifə saxtakarlığı) maddələri ilə ittiham elan edilib və cinayət işi baxılması üçün aidiyyəti üzrə Yasamal Rayon Məhkəməsinə göndərilib.

İlham Əliyev və Mehriban Əliyeva İsmayılıda "DOST EVI"nin açılışında iştirak etdi

Bura Muğanlı-İsmayılı yolu ilə hərəkət edən insanlar, xüsusilə qonaqlar üçün gözəl asudə vaxt, istirahət və keyfiyyətli xidmətlər məkanı olacaq

Noyabrın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva İsmayılıda Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzinin "DOST EVI" filialının açılışında iştirak ediblər.

Musavat.com-un xəbərinə görə, əmək və əhalinin sosial müdafiəsi naziri Sahil Babayev dövlətimizin başçısına və birinci xanıma görülen işlər barədə məlumat verib.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə həyata keçirilən dövlət siyasətində sosial sahənin inkişafına və həssas təbəqənin sosial məsələlərinin həllinə daim xüsusi diqqət yetirilir. Bu istiqamətdə dövlət səviyyəsində icra olunan layihələrlə yanaşı, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın təşəbbüsləri də xüsusi əhəmiyyəti ilə seçilir. Bu baxımdan, DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzinin yaradılmasını da qeyd etmək olar. Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə yaradılan mərkəzin əsas məqsədi şəhid ailələrinin üzvləri, əlilliyi olan şəxslər, valideynini itirmiş

uşaqlar, aztəminatlı ailələrin övladları sırasından istedadlı şəxslərin yaradıcılıq potensialının inkişaf etdirilməsidir.

Mərkəzin fəaliyyət istiqamətləri əsasən musiqi, təsviri incəsənət, rəqs, dulusçuluq, xalçaçılıq, toxuma, floristika, landşaft dizaynı və bağçılıq, bədii oyma, kulinariya, fotoqrafiya və sairidir.

Fəaliyyət dövrü ərzində 470 benefisiar mərkəzdə müxtəlif yaradıcılıq istiqamətləri üzrə təlim, sosial pedaqoji və psixoloji xidmətlərdən yararlanıb. Hazırda mərkəzdə 186 nəfərə xidmət göstərilir. Onlardan 131 nəfər əlilliyi olan şəxs, 21 nəfər valideynini itirmiş uşaq, 22 nəfər aztəminatlı ailələrin üzvləri, 12 nəfər isə şəhid ailəsi üzvüdür.

İsmayılıdakı "DOST EVI" də həmin mərkəzin filialı kimi fəaliyyət göstərəcək.

Bildirildi ki, DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzinin "DOST EVI" filialı Muğanlı-İsmayılı yolunun 16-cı kilometrliyində yerləşir.

Müəssisə modern və konstruktiv elementlərlə, milli ornamentlərlə də əlavə olunmaqla müasir üslubda layihələndirilib, mühəndis sistemləri ən yüksək tələblə

rə cavab verir.

"DOST EVI" birmərtəbəli olmaqla iki blokdan ibarətdir. Filialda 10 istiqamət üzrə 6 emalatxana - dulusçuluq, bədii oyma, misgerlik və zərgərlik, dərzilik və kəlağayı, xalçaçılıq, toxuma və bədii tikmə, un məmulatları emalatxanaları fəaliyyət göstərəcək.

Sərgi və Satış Mərkəzinə də benefisiarların hazırladıqları əl işlərinin nümayişi, həmçinin satışı həyata keçiriləcək. Hazırda "DOST EVI"ndə DOST İnküziv İnkişaf və Yaradıcılıq Mərkəzinin benefisiarları tərəfindən dulusçuluq, bədii oyma, xalçaçılıq, toxuma və tikmə, dərzilik, təsviri incəsənət, floristika, bağçılıq və landşaft dizaynı istiqamətləri üzrə hazırlanmış əl işlərdən ibarət sərgi təşkil olunub. Sərgidə 150-dək əl işi təqdim edilir.

Diqqətə çatdırıldı ki, bölgədə yaşayan və "DOST EVI"nə cəlb edilmiş əlilliyi olan şəxslər və digər həssas qrupların hazırladıqları sənətkarlıq nümunələrinin də burada nümayişi və satışı həyata keçiriləcək.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva "DOST EVI"ndəki

emalatxanalarla tanış oldular.

"DOST EVI" bölgədə müvafiq peşə hazırlığı kursları üçün təlim bazası rolunu oynamaqla yanaşı, özünüməşğulluq layihələrinin icrasına da dəstək olacaq. Burada 50 nəfərin məşğulluğu təmin ediləcək. Benefisiarlar, təlimçilər və digər işçilər əlilliyi olan şəxslər və digər həssas qruplar arasından seçiləcək.

Qeyd olundu ki, filialda 50-80 nəfər benefisiar üçün 6 ay - 2 il müddətində təlimlər-kurslar təşkil olunacaq

və sonda onlara sertifikatlar veriləcək.

Əlilliyi olan şəxslər inklüziv kafe sahəsində işə cəlb edilərək ictimai işə xidmətləri təşkil olunacaq.

Burada qonaqlara ekoloji təmiz məhsullardan hazırlanan və milli kulinariya nümunələri olan keyfiyyətli qidalar, un məmulatları təqdim ediləcək. Filialın biomarket sahəsində ekoloji təmiz kənd təsərrüfatı məhsulları satılacaq.

Bir sözlə, "DOST EVI" bölgədə yeni iş yerlərinin, o cümlədən əlilliyi olanlar, həmçinin digər həssas qrupların məşğulluq və gəlir imkanlarının artırılmasına, milli sənətkarlığın inkişafına və təbliğinə, bölgədə turizm imkanlarının genişləndirilməsinə, ekoloji təmiz məhsulların satışına, keyfiyyətli işə xidmətlərinin göstərilməsinə dəstək verəcək.

İsmayılı rayonunda belə bir müəssisənin yaradılması, eyni zamanda bu ərazinin abadlaşmasına imkan yaradıb.

"DOST EVI" Muğanlı-İsmayılı yolu ilə hərəkət edən insanlar, xüsusilə qonaqlar üçün gözəl asudə vaxt, istirahət və keyfiyyətli xidmətlər məkanı olacaq.

Mehriban Əliyeva: "İsrail-Fələstin münaqişə zonasında gərginlik ciddi narahatlıq doğurur"

İsrail-Fələstin münaqişə zonasında gərginliyin miqyasının gündən-günə genişlənməsi və daha böyük insan faciəsinə səbəb olması ciddi narahatlıq doğurur.

APA xəbər verir ki, bu barədə birinci xanım Mehriban Əliyevanın noyabrın 15-də İstanbulda keçirilən dövlət və hökumət başçıların xanımlarının "Fələstin üçün tək ürək" toplantısının iştirakçılarına müraciətində deyilir.

"Ürək ağrısı ilə izlədiyimiz dözülməz insan iztirabları hər birimizi dərinlən sarsıdır. Bu silahlı qarşıdurmadan ən çox əziyyət çəkənlərin mülki şəxslər, xüsusilə də qadınlar və uşaqlar olması olduqca üzücüdür. Hərbi əməliyyatların aparılması zamanı beynəlxalq humanitar hüquqa riayət edilməsi zəruridir. Mən həlak olanların yaxınlarına başsağlığı verir, yaralananların tezliklə şəfa tapmasını diləyirəm.

Azərbaycan hərbi əməliyyatların dərhal dayandırılması ilə bağlı çağırışları dəstəkləyir və son gərginliklə əlaqədar oktyabr ayında BMT Baş Assambleyasında qəbul edilmiş qətnamənin lehinə səs verib. Ölkəmiz beynəlxalq hüquqa və BMT-nin müvafiq qətnamələrinə uyğun olaraq, İsrail-Fələstin münaqişəsinin "iki dövlət" prinsipi əsasında həllinin tərəfdarıdır. 2019-cu ildən etibarən Qoşulmama Hərəkətinə sədrliyimiz dövründə Fələstin məsələsinə daim diqqət ayırmışıq. İnanıram ki, bu il Ramallah şəhərində ölkəmizin Təmsilçilik Ofisinin fəaliyyətə başlaması Azərbaycan-Fələstin əlaqələrinin inkişafına təkan verəcək", - müraciətdə vurğulanıb.

Yaxın üç ildə 140 minə yaxın məcburi köçkünün öz evlərinə köçürülməsi planlaşdırılır

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini Fuad Hüseynov İsveçrənin Cenevrə şəhərində keçirilən BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasının Universal Dövrü İcmal (UDI) üzrə İşçi Qrupunun 44-cü sessiyasında çıxış edib.

Komitədən APA-ya verilən xəbərə görə, Azərbaycanın 10 milyonluq əhalisinin 10 faizini məcburi köçkünlər təşkil edir. 2020-ci ildə 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazi bütövlüyü və suverenliyi bərpa edilib, soydaşlarımızın təhlükəsiz, ləyaqətlə və könüllü şəkildə doğma yurdlarına qayıtmasına şərait yaranıb.

Diqqətə çatdırılıb ki, qarşıdakı illərdə Şuşa şəhəri də daxil olmaqla, ümumilikdə 100-ə yaxın yaşayış məntəqəsini - 8 şəhər, 8 qəsəbə və 84 kəndi əhatə edən mənzil tikintisi layihələrinin genişmiqyaslı icrası nəzərdə tutulur.

İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə yeni salınmış qəsəbələrə köçürülmə mərhələli şəkildə həyata keçirilir. İlk olaraq müvəqqəti məskunlaşma yerlərində ən ağır şəraitdə yaşayan məcburi köçkünlərə geri qayıtmaq imkanı yaradılır.

Yaxın üç ildə Azərbaycan hökuməti işğaldan azad edilmiş torpaqların davam etdirilən yenidən qurulması, yeni və müasir evlərin tikintisi və iqtisadiyyatın bərpası ilə bütün sürətlə davam etməklə, 140 minə yaxın məcburi köçkünü Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdakı öz evlərinə köçürməyi planlaşdırır.

Noyabrın 15-də Milli Məclisin plenar iclası spiker Sahibə Qafarovanın sədrliyi ilə keçirildi. Plenar iclasa Hesablama Palatasının sədri Vüqar Gülməmmədov və bir sıra hökumət üzvləri qatılmışdı.

İclasda "Banklar haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi birinci oxunuşda müzakirəyə çıxarıldı.

Regional məsələlər komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov çıxışında bank faizlərinin yüksək olmasına diqqət çekdi. Bildirdi ki, vətəndaşlarımızın kiçik və orta sahibkarlıqla məşğul olması üçün bank kreditlərinin faizi 14 faizdən başlayır: "Bizneslə məşğul olmaq istəyən şəxsin krediti qaytarması çətin məsələdir. Ona görə də ilk məsələ bankların faiz dərəcələrinin aşağı salınması olmalıdır. Bizdə kənd təsərrüfatına, digər sahələrə 3-7 faizlik güzəştli kreditlər var. Digər sahələrdə çalışan vətəndaşlara da güzəştlər edilməlidir ki, insanlar öz biznesini qursun, ölkənin ərzaq təhlükəsizliyinə töhfə versin, iş yerləri açsınlar".

S.Novruzov valyutadəyişmə məntəqələrinin sayının artırılması və şənbə-bazar, bayram günləri o məntəqələrin işləməsi məsələsini də qaldırdı. Bildirdi ki, artıq kənd yerlərində də qara bazar formalaşır və buradan dövlətə hər hansı xeyir gəlmir: "Odur ki, məntəqələrin sayının artırılması çox yaxşı olardı. Bu, həm də vətəndaşlar üçün iş yeridir. Ümumiyyətlə, bank sistemi ölkənin qan-damar sistemidir, bu məsələlər tam şəkildə öz əksini tapmalıdır".

Deputat Rüfət Quliyev öncə deputat həmkarı Siyavuş Novruzovun bank faizləri ilə bağlı təkliflərini dəstəklədi. "Bizim sahibkarlar 5 faiz miqdarında, aşağı faizlə kredit alırlar. Amma bu kreditlər ancaq istehsalata və kənd təsərrüfatına ayrılır. Bu gün ölkədə kənd təsərrüfatı və istehsalatla məşğul olmayan şirkətlər var ki, ölkənin inkişafında mühüm rol oynayır. Bunlar milli brendlər daşıyan brendlərdir. Onlar kənd təsərrüfatında məhsul alırlar, zavod-fabriklərə aparırlar, istehsal edirlər, xarici və daxili bazara ixrac edirlər", - deputat bildirdi.

R.Quliyev qeyd etdi ki, digər tərəfdən, ölkədə onlarla emal müəssisələri açılıb, 35-45 faiz gücü ilə işləyirlər. Deputatın sözlərinə görə, bu müəssisələrin tam gücü ilə işləməsi üçün də

Parlament Türkiyə ilə 100 milyonluq anlaşmanı təsdiqlədi

Siyavuş Novruzov bank faizləri və valyutadəyişmə məntəqələri ilə bağlı məsələ qaldırdı

brend şirkətlərə dəstək lazımdır: "Həmin şirkətlərə dəstək verilməlidir ki, irəli gedə bilsinlər. Onlar həm kənd təsərrüfatına kömək edə bilərlər, həm də istehsal olunan məhsulları xarici və daxili bazarlara çıxara bilərlər, öz brendlərini təklif edə bilərlər. Bu şirkətlərə isə güzəştli kreditlər ayrılır. İmkan olsa, dövlət strukturları sahibkarlıq fonduna həmin şirkətlərə 5-6 faizlə kredit ayrılmasına şərait yaratsın".

İclasda "Nağdsız hesablaşmalar haqqında" Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, "Banklar haqqında" Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, "Sosial sığorta haqqında" Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, "Gömrük tarifi haqqında" Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi müzakirəyə çıxarılararaq, ilk oxunuşda təsdiqləndi.

İclasda "Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin 2024-cü il üçün xərclər smetası haqqında" Milli Məclisin qərar layihəsi müzakirə olundu. Layihəyə görə, Milli Məclis və onun aparatının

gələn il üçün xərclər smetası 50 milyon 919 min 10 manat məbləğində təşkil edəcək. Belə ki, Milli Məclis və onun aparatının əməyin ödənişi xərcləri 38 milyon 248 min 130 manat təşkil edəcək. Ştatda olan işçilərin əmək haqqına 28 milyon 390 min 119 manat, ştatdankənar işçilərin əməkhaqqına isə 26 min 880 manat xərclənəcək. Həmçinin Milli Məclisin eza-miyyət xərcləri 2 milyon 170 min manat təşkil edəcək. Sənədə əsasən, parlamentin və onun aparatının ölkədaxili eza-miyyət xərclərinə 70 min manat, xarici eza-miyyət xərclərinə isə 2 milyon 100 min manat ayrılacaq.

Parlamentin İşlər müdiri Firudin Hacıyev layihə barədə danışarkən bildirdi ki, xarici qonaqların Milli Məclisdə qarşılanması, Milli Məclisin deputatlarının xaricə səfərləri üçün eza-miyyət xərcləri artıb. F.Hacıyev onu da bildirdi ki, 2023-cü ildə Milli Məclisin avtoparkının yenilənməsi üçün avtomobillər də alınıb.

Deputat Sabir Rüstəmxanlı söz alaraq dedi ki, Milli Məclisin İşlər İdarəsinin fəaliyyəti yüksək səviyyədədir və təqdir olunmalıdır. Ardınca onu narahat edən məsələdən danışdı. Bildirdi ki, evvel-

lər millət vəkili diplomati-k xarici ölkələrə gedəndə ailə üzvlərini yanlarında apara bilmirdilər: "Sonra onların özləri olmadan da övladı və həyat yoldaşı VIP salondan istifadə edə bilirdi. Bu qanun hər yerdə belədir. Hətta evvel millət vəkili olub, sonra olmayanlar da VIP salondan istifadə edə bilirdi. İndi qayda belədir ki, özün gedirsənsə istifadə edə bilsən, amma özün getmirsənsə, sənin ailə üzvlərin orada gedə bilməz. Bu məsələdə millət vəkiliyinə fərqli münasibət var. O VIP salona ticarət adamları, vəzifəli şəxslərin qohumları rahat gəlib-gedirlər. Amma millət vəkili bundan istifadə edə bilmir. Niyə belə ögey münasibət olmalıdır? Mən istəyirəm bu məsələ bizim aidiyyəti or-qanların qarşısında qaldırılsın".

S.Rüstəmxanlı digər bir məsələyə də diqqət çekdi: "Mən təxminən otuz ildir ki, bizi pansionatda qalıram. İki otaqlı mənzilim var. Mənim bütün yazı-pozu işlərim ora ilə bağlıdır. Sakit bir yerdir. Amma orada biznesmen kimi qalıram. Başa düşmürəm, mən biznesmenəm? Hətta hökumət işçiləri orada güzəştli şəkildə qalır, amma onlardan aşağı maaş alan millət vəkili,

yeni mən belə qala bilmirəm. Mən məcburam orada qalam. Başqa imkan yoxdur. Amma mən orada biznesmen kimi qalıram. Məndən biznes uçu-tu ilə, biznes müqavilələri ilə illik pul alırlar. Bu, harada görülməli? Niyə görə belə olmalıdır? Nazirlər Kabinetinin işçiləri, başqa strukturların işçiləri normal qiymətlə qalırlar, bizdən isə iki-üç dəfə artıq pul tələb edirlər. Mən buna millət vəkili statusunun aşağı salınması kimi baxıram. Milli Məclisin statusu aşağı salına bilməz. Bu, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyində xüsusi xidməti olan bir orqandır. Millət vəkili də ən ağır yükü daşıyır. Millətlə üz-üzə. Camaatın şikayətlərini qəbul edir. Gərgin, əsəbi. Bu 30 ildə nələr çekmişik, hamı bilir". Deputat diplomatik pasport məsələsini də növbəti dəfə qaldırdı. Bildirdi ki, millət vəkili diplomatik pasportdan ancaq xidmət etmək üçün istifadə edir, amma deputat olmayan kimi bu pasport qaytarılmalıdır.

"Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Türkiyə Respublikası Hökuməti arasında Türkiyə Respublikasının Kahramanmaraş vilayətində yaşayış binaları, ibtidai məktəb, uşaq bağçası və mədəniyyət mərkəzinin tikilməsi haqqında Əməkdaşlıq Sazişi"nin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi Milli Məclisdə müzakirəyə çıxarıldı. Spiker Sahibə Qafarova bildirdi ki, müzakirəyə çıxarılan sənəd Azərbaycan və Türkiyənin dostluğunu və qardaşlığını bir daha sübut edir. Sədr qeyd etdi ki, qanun layihəsi bir oxunuşda baxılıb, qəbul ediləcək.

Mədəniyyət komitəsinin sədr müavini Fazil Mustafa qanun layihəsi barədə

məlumat verdi. Qeyd etdi ki, bu qanun layihəsi ölkə prezidentinin Türkiyə səfəri zamanı qardaş ölkəyə yardım göstərilməsi barədə verilən qərar əsasında hazırlanıb və burada 100 milyon vəsait hesabına tikiləcək şəhərdən söhbət gedir. "Məsələ komitədə də müzakirə olunub, birmənalı şəkildə bütün komitə üzvləri tərəfindən dəstəklənib", - F.Mustafa əlavə etdi.

Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri Səməd Seyidov da komitəsi adından qanun layihəsini yüksək qiymətləndirdi. Bildirdi ki, həmin

qanun layihəsi 2 il müddət üçün qəbul edilib, ehtiyac olarsa, daha bir il uzadılacaq. **S.Seyidov** qeyd etdi ki, bu, sadəcə, zəlzələdən əziyyət çəkən qardaş ölkəyə kömək, yardım və Azərbaycanla Türkiyə arasında münasibətlərin yüksək səviyyədə olmasını sübut edən qanun layihəsi deyil: "Bu sənəd müstəvisində, hüquqi müstəvidə bir ölkənin digər ölkəyə yardım göstərməsidir. Bu sənəd bir daha sübut edir ki, Azərbaycan və Türkiyə arasında və ümumiyyətlə Türk dövlətləri arasında münasibətlər hansı səviyyədədir".

Deputatlar Musa Qasımlı və Hikmət Məmmədov da sözügedən sənədi yüksək qiymətləndirdilər.

Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ölkəsinin zəlzələ nəticəsində böyük dağıntılara məruz qalan Kahramanmaraş vilayətində Azərbaycan hökumətinin yaşayış binaları və sosial infrastruktur obyektləri tikməsinə nəzərdə tutan sazişi təsdiqləyib. Sazişə əsasən, Azərbaycan Kahramanmaraş vilayətində baş verən zəlzələdən zərərçəkmiş bölgələrin birində yaşayış binaları, ibtidai məktəb, uşaq bağçası və mədəniyyət mərkəzi tikəcək. Azərbaycan hökuməti layihənin reallaşması üçün 100 milyon ABŞ dolları ayracaq.

Sənəd 2 il müddətinə qüvvədə qalacaq. Əməkdaşlıq sazişi çərçivəsində Türkiyənin Ətraf, Şəhərsalma və İqlim dəyişikliyi Nazirliyinin Mənzil İnkişaf İdarəsi (TOKİ), Azərbaycandan isə Mənzil İnşaatı Dövlət Agentliyi (MİDA) icraçı qurum qismində iştirak edəcək.

□ **Elsad PAŞASOY,**
"Yeni Məsəvat"

Azərbaycanın hədəflərindən biri də turizm ölkəsinə çevrilməkdir. Bu istiqamətdə bir çox dövlət proqramları qəbul olunub. Turistlərin meyl etdiyi turizm növlərindən biri də qış turizmidir.

Bu arada Azərbaycanın qış turizmi ilə bağlı hədəfləri açıqlanıb.

Dövlət Turizm Agentliyindən APA-nın sorğusuna cavab olaraq bildirilib ki, hədəf ölkəyə daha çox əcnəbi qonağın cəlb edilməsinə nail olmaq, hədəf bazarlarda müvafiq təbliğat işlərini artırmaq, hədəf ölkələrin coğrafiyasını genişləndirmək, eləcə də sənayenin fəaliyyətinə dəstək göstərmək, yeni turizm məhsullarının yaradılmasına nail olmaqdır.

Məlumatda bildirilib ki, hazırda ölkə üzrə 3 əsas qış turizm mərkəzi - "Şahdağ" Turizm Mərkəzi, Tufandağ Qış-Yay Turizm Kompleksi və Naxçıvan Muxtar Respublikasında yerləşən Ağbulaq İstirahət Mərkəzi turistlərə xidmət göstərir.

"Qış turizm destinasiyalarına daha çox MDB ölkələri və Yaxın Şərq regionundan olan turistlər üz tuturlar. Həmçinin Avropa bazarından olan turistlərin də daha çox səfərlərinin təmin edilməsi istiqamətində işlər aparılır. Müasir infrastrukturaya malik qış turizm mərkəzlərinin mövcudluğu ölkəmizdə qış idman növləri üzrə beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsinə şərait yaradır. Qeyd edək ki, Azərbaycan 2024-cü ildə Beynəlxalq Xizək Alpinizmi Federasiyasının (International Ski Mountaineering Federation-ISMF) Plenar Assambleyasına və xizək alpinizmi üzrə beynəlxalq yarışa ev sahibliyi edəcək".

İşğaldan azad edilmiş əra-

Qış turizmi üçün Qarabağdakı imkanlar - piarı harada aparaq...

Deputat: "Beynəlxalq tv-lərdə məlumatlandırma kliplərinin sayının artırılması və bu istiqamətdə işlərin sürətləndirilməsinə ehtiyac var"

zılərdə qış turizmi ilə bağlı işlərə gəlincə isə qeyd edilib ki, Kəlbəcər və Laçın rayonları qış turizminin inkişaf etdirilməsi üzrə geniş potensiala malikdir.

Bəllidir ki, turizm üçün mühüm şərtlərdən biri də dünya miqyasında PR, təbliğat aparmaqdır. Qarabağın füsunkar təbiəti, turizm imkanları ilə bağlı hansı formada təbliğat qura bilərik? Bu işi səfirlik, diaspor təşkilatları həyata keçirə bilərmi? "Euronews" digər məşhur tv-lərdə reklam yerləşdirmək mümkündürmü?

Mövzu ilə bağlı **millət vəkil**i, **iqtisadçı alim Vüqar**

Bayramov "Yeni Müsavat"la danışib. Millət vəkili qeyd edib ki, ümumiyyətlə, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurun turizm potensialı kifayət qədər böyükdür: "Və bu potensialdan istifadə imkanları araşdırılır. Əslində gözlənilir ki, növbəti mərhələdə həm yay, qış, həm də sağlamlıq, tarixi-mədəni turizmdə Qarabağ və Şərqi Zəngəzur nəinki Azərbaycanda, bütövlükdə regionda xüsusi paya malik olsun.

Təbii ki, təbliğat və tanıtma çox önəmlidir. Bu baxımdan, beynəlxalq televiziya kanallarında, Azərbaycan, eləcə də Qarabağ və Şərqi Zəngəzu-

run imkanları ilə bağlı məlumatlandırma kliplərinin sayının artırılması və bu istiqamətdə işlərin sürətləndirilməsinə ehtiyac var. Eyni zamanda sosial şəbəkədə daha aktiv şəkildə Azərbaycanın, xüsusən də işğaldan azad edilmiş ərazilərimizin turizm potensialının təqdimatı vacibdir".

Vüqar Bayramov hesab edir ki, hazırda işğaldan azad olunmuş ərazilərdə təmir-bərpa, minadan təmizlənmə ilə bağlı işlərin aparılmasına rəğmən tanıtım və təbliğat kampaniyalarının daha tez başlanmasına ehtiyac var.

Turizm Peşəkarları Təşkilatının sədri Ceyhun Aşurov isə bildirib ki, Qarabağ, Şərqi Zəngəzura tarixən, o cümlədən sovet dövründə turistik səfərlər edilib: "Ümumiyyətlə, Qarabağın relyefi, təbiəti, tarixi abidələri onu deməyə əsas verir ki, gələcəkdə bura tam şəkildə bütün infrastrukturular yekunlaşdıqdan, təhlükəsizlik məsələləri tam öz həllinin tapdıqdan sonra turistik bölgələrdən birinə çevriləcək, xeyli sayda istər yerli, istərsə də xarici turistləri qəbul

edəcək. Orada görülməli işlər azı bunu deməyə imkan verir. Çünki bildiyimiz kimi, bu zonada 3 beynəlxalq hava limanı inşa olunur. Artıq onların 2-si istifadəyə verilib, digəri də növbəti illərdə istifadəyə veriləcək və turizmin əsas elementlərindən olan daşınma məsələsində ciddi şəkildə turizmə təkan verən faktorlardan, səbəblərdən biri olacaq.

O ki qaldı Kəlbəcər və Laçına, orada istər kənd, yaşıl turizm, karvan, çadır turizmi, tarixi, qədim insan məskənləri ilə bağlı turizmin inkişafı üçün böyük potensial var. Çünki orada isti su var. Məlum olduğu kimi, sovet dövründə bu ərazilərdə isti su sanatoriyaları fəaliyyət göstərmiş.

Həmçinin dağlıq ərazi olduğu üçün qar tez yağır, bu baxımdan gələcəkdə orada qış turizminin fəaliyyətini təşkil etmək mümkün olacaq.

Məlum olduğu kimi, dövlətimiz Qarabağ ərazisinin tanınılması ilə bağlı siyasi müstəvidə bir sıra işlər görür. Məsələn, orada müəyyən ədəbi, tarixi, mədəni tədbirlər, idman yarışları ke-

çirir, müxtəlif ölkələrin diplomatları, diaspor nümayəndələri, elm və mədəniyyət adamları və sairə, keçirilən tədbirlərdə iştirak edir. Hesab edirəm ki, gələcəkdə də bu cür tədbirlərin davamlı olması, bununla bağlı televiziya, mətbuatda, hətta sosial şəbəkələrdə daha geniş şəkildə işıqlandırılmalıdır".

Iqtisadçı ekspert Natiq Cəfəri isə qeyd edib: "Qış-xizək turizmi kifayət qədər spesifik sahədir və onun öz sevənləri var. Bu turizm növünü sevənlərin böyük əksəriyyəti daha çox Qərb ölkələrində yaşayır. Qeyd edim ki, bir sıra Avropa ölkələri, o cümlədən İtaliya, Avstriya, Fransa bu sahədə öncül ölkələrdəndir.

Qış turizmi çox bahalı turizm növüdür. Təbii ki, Azərbaycan daha ucuz və daha keyfiyyətli xidmət təqdim etsə, ölkələrlə birdəfəlik viza məsələsi öz həllinin tapsa (doğrudur, indi elektron vizadır, amma hər halda, bu ləğv olursa) və güclü təbliğat kampaniyası qurulsa, bu sahədə ciddi uğurlar əldə etmək olar".

Xalidə GƏRAY,
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan və Serbiya arasında təbii qaz sahəsində strateji sənədlər imzalandı

Energetika naziri Pərviz Şahbazovla ölkəmizdə səfərdə olan Serbiyanın mədən və energetika naziri Dubravka Djedović Handanoviçin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti arasında görüş keçirilib.

Energetika Nazirliyindən "APA-Economics"ə verilən məlumata görə, görüşdə iki ölkə arasında strateji tərəfdaşlığa əsaslanan münasibətlərin hərtərəfli inkişafında Azərbaycan və Serbiya prezidentlərinin dostluq əlaqələrinin mühüm rolu vurğulanıb. Təbii qaz, elektrik enerjisi sahələrində geniş əməkdaşlıq imkanları dəyərləndirilib. İkitərəfli əlaqələrin yeni müstəvidə inkişafı üçün enerji əməkdaşlığının müstəsna əhəmiyyət daşıdığı qeyd edilib və bu xüsusda Azərbaycan və Serbiyanın təbii qaz sahəsində tərəfdaşlığa böyük önəm verdikləri ifadə olunub.

Görüş çərçivəsində "Azərbaycan Respublikasının Energetika Nazirliyi ilə Serbiya Respublikasının Mədəncilik və Energetika Nazirliyi arasın-

da SOCAR və "Srbijagas" arasında əməkdaşlığın təşviqinə dair Anlaşma Memorandumu", həmçinin "SOCAR və "Srbijagas" şirkətləri arasında qaz satışına dair Müqavilə" imzalanıb.

Energetika naziri Pərviz Şahbazov deyib: "Bu gün imzaladığımız strateji əhəmiyyətli sənədlərlə Azərbaycandan Serbiyaya ilk dəfə qaz tədarükü də daxil olmaqla qaz sahəsində çoxşaxəli əməkdaşlığın əsası qoyulur. Serbiya Azərbaycanın Avropada

qaz bazarını şaxələndirməsində yeni tərəfdaşdır. Serbiyaya illik 400 milyon kubmetrə qədər qazın tədarükü nəticəsində Azərbaycan qazı ilə təchiz edilən ölkələrin sayı 8-ə çatacaq. Bu, Azərbaycanın etibarlı enerji tərəfdaşı missiyasının genişlənməsinin və enerji təhlükəsizliyində rolunun getdikcə artmasının bariz göstəricisidir. Bugünkü razılaşmalarımız qaz tədarükü ilə bağlı tərəfdaşlığımızın uzunmüddətli müqavilələrlə və Azərbaycanın Serbiya-

nın enerji təhlükəsizliyinə töhfələrinin davamlı olmasına da zəmin yaradır."

Serbiyanın mədən və energetika naziri Dubravka Djedović Handanoviç deyib: "Bu gün ölkələrimiz Azərbaycandan Serbiyaya təchiz ediləcək qazın həcmi ilə bağlı müqavilə imzalayaraq ikitərəfli iqtisadi əməkdaşlığın yeni mərhələsinə qədəm qoydular. Azərbaycan qazının yaxın müddətdə istismara verilməsi gözlənilən Bolqarıstan-Serbiya İnterkonnektoru vasitəsilə Serbiyaya çatdırılması sayəsində biz təchizat mənbələrimizin şaxələndirilməsini, o cümlədən Mərkəzi Avropaya qazın paylanmasında tranzit ölkə kimi rolumuzun gücləndirilməsini nəzərdə tutan strateji hədəfimizə nail olacağıq. İmzalanmış müqavilədə növbəti il ərzində 400 milyon kubmetrə qədər qazın nəql olunması nəzərdə tutulub və qarşıdakı illərdə bu həcm artacağını gözləyirik".

SOCAR-ın prezidenti Rövşən Nəcəf isə qaz müqaviləsinin SOCAR və "Srbija-

AI-nin Rusiyaya qarşı 12-ci sanksiya paketinin detalları açıqlanıb

12-ci sanksiyalar paketində Avropa İttifaqı Rusiyaya dəzgahlar, kimyəvi maddələr, litium batareyaları və PUA-lar üçün mühərriklərin ixracını qadağan etmək istəyir.

APA xəbər verir ki, bu barədə "Bloomberg" məlumat yayıb.

Həmçinin qeyd olunub ki, yeni məhdudiyyətlər paketi çərçivəsində maye propan, çuqun növləri, mis və alüminium məftil, folqa və boruların Moskvaya ixracı qadağan ediləcək.

Bundan əlavə, yanvarın 1-dən etibarən Rusiya almazlarını qadağa da AI-nin yeni sanksiyalar paketinə daxildir.

gas" arasında əməkdaşlıqda yeni səhifə açacağını vurğulayıb. Serbiyanın enerji təhlükəsizliyinin, eləcə də iki ölkə və şirkətlər arasında əlaqələrin möhkəmləndirilməsində müqavilənin uğurla həyata keçirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edib.

Qeyd edək ki, Anlaşma

Memorandumu qaz tədarükündən əlavə Serbiyaya LNG tədarükü, qaz anbarı sahələrində SOCAR-la əməkdaşlıq və şirkətin qaz ticarəti əməliyyatlarında, həmçinin qazla işləyən elektrik stansiyasının inşasında iştirak imkanlarının araşdırılmasını da nəzərdə tutur.

Dünyada gedən proseslərə zaman-zaman ciddi təsirlər göstərən bilən Böyük Britaniyanın Cənubi Qafqaza dair siyasətində aktivlik müşahidə olunur. Sırr deyil ki, hazırda Cənubi Qafqaz uğrunda Avropa İttifaqı və Rusiya arasında “soyuq savaş” gedir.

Avropa İttifaqından çıxmış Böyük Britaniyanın belə bir həssas məqamda aktivlik göstərməsi maraqlıdır.

Böyük Britaniyanın Avropa üzrə naziri Leo Doçerti gələn həftə bölgəyə səfər edəcək. O, Ermənistana gedəcək.

Onun regiona səfəri çərçivəsində daha sonra Azərbaycanı da gəlməsi gözlənilir.

“Ermənistan Böyük Britaniya ilə hərtərəfli və genişləndirilmiş tərəfdaşlıq sazişi imzalamaq niyyətindədir”.

APA “Sputnik Armenia”ya istinadən xəbər verir ki, bu barədə Ermənistanın xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan London-da keçirilən qəbulda bildirib.

XİN rəhbəri deyib ki, bu, iki ölkə arasında münasibətləri yeni səviyyəyə qaldıracaq.

Mirzoyan bildirib ki, Ermənistan və Böyük Britaniya artıq siyasi və iqtisadi əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə nail olub, strateji dialoq qurublar. “İrəvan qlobal problemlərin həlli və ümumi maraqların təşviqi üçün Londonla əlaqə saxlamağa hazırdır”, - Mirzoyan deyib.

İkinci Qarabağ savaşı zamanı balanslı mövqə tutmağa çalışan Böyük Britaniya Azərbaycanın bölgədə yaratdığı yeni reallıqlar çərçivəsində regiona hansı təkliflə gəlir? Britaniya sülh danışıqları üzrə təşəbbüsləri də ələ almağa cəhd edə bilərməy?

Politoloq Yusif Bağırzadə “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Cənubi Qafqaz regionu həmişə böyük dövlətlərin

diqqət mərkəzində olub. Son dövrlərdə dünya siyasətində baş verən dəyişmələr, o cümlədən də İkinci Qarabağ savaşından sonra yaranmış yeni reallıqlar fonunda bu diqqət daha da artıb. O cümlədən Böyük Britaniya üçün də Cənubi Qafqaz böyük əhəmiyyət daşıyan regionlardan biridir: “Həm Böyük Britaniya, həm də Azərbaycan ikitərəfli münasibətlərin dərinləşməsində maraqlıdır və uzun illərdir ki, bu istiqamətdə aktiv fəaliyyət göstərirlər. Böyük Britaniyanın bir çox dövlət adamları Azərbaycanı Cənubi Qafqazdakı strateji müttəfiqləri olaraq gördüklərini dəfələrlə bəyan ediblər.

İkinci Qarabağ savaşı zamanı biz Böyük Britaniyanın balanslı və ədalətli mövqə tutduğuna şahidlik etdik. Hətta ayrı-ayrı ölkələrin, xüsusilə də Fransanın BMT Təhlükəsizlik Şurasında Azərbaycan əleyhinə qətnamə qəbul etməsinin qarşısının alınmasında Böyük Britaniyanın rolu əvəzsiz oldu.

İki ölkə arasında siyasi münasibətlərin yüksək səviyyədə olması iqtisadi münasibətlərə də öz müsbət təsirini göstərib. Böyük Britaniya Azərbaycana yatırılan investisiyanın həcminə görə lider ölkələr sırasındadır. Ölkələrimiz neft-qaz sənayesi sahəsində uğurla əməkdaşlıq edir. BP şirkəti ilə həyata keçirilən səmərəli əməkdaşlıq əlaqələri uğurla davam etdirilir. Şirkət

Britaniyanın Avropa üzrə naziri bölgəyə hansı təkliflə gəlir? - rəylər

Politoloq: “Maraqlarının təmin edilməsi üçün Böyük Britaniyaya regionda sülh lazımdır”

Leo Doçerti

niyanın maraqları həm də İran və Rusiya faktoru ilə bağlıdır: “İngiltərə bütün imkanları ilə Rusiyanın və İranın regiona təsir imkanlarının azalması istiqamətində aktiv fəaliyyət göstərir. Digər vacib maraq isə Mərkəzi Asiya regionuna Xəzər dənizi vasitəsilə əldə olunan çıxışları təhlükəsizlik zolağına çevirmək və Azərbaycanın Avropanın enerji bazarlarındakı rolunu, yaşıl enerjiyə keçidində oynadığı rol BP şirkətinin nəhəng maraqları kontekstində inkişaf etdirməkdən ibarətdir. Bütün sadalanan maraqların təmin edilməsi üçün isə Böyük Britaniyaya regionda sülh lazımdır. Odur ki, bu ölkənin Azərbaycan-Ermənistan münasibətlərinin yaxşılaşması və sülh sazişinin bağlanması istiqamətində birbaşa olmasa da müəyyən mənada iştirak etmək istəməsi tamamilə normal qəbul oluna bilər”.

□ Etibar SEYİDAĞA, “Yeni Müsavat”

Azərbaycanın neft-qaz sektorunun inkişafına və modernləşdirilməsinə mühüm töhfələr verməklə enerji sektorunda ölkəmizin əsas tərəfdaşı qismində çıxış edir. 1994-cü ilin sentyabrında “Əsrin müqaviləsi” imzalanan vaxtdan Britaniyanın BP şirkəti

Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda həyata keçirilən əsas neft-qaz layihələrinin operatoru qismində çıxış edir. Əməkdaşlığımızın davamı olaraq 14 sentyabr 2017-ci ildə Bakıda SOCAR və BP-nin əməliyyatçısı olduğu Azərbaycan Beynəlxalq

Əməliyyat Şirkəti arasında Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən “Azəri”, “Çıraq”, “Günəşli” yataqlarının 2050-ci ilədək işlənilməsinə nəzərdə tutan yeni saziş imzalanıb”.

Ekspert qeyd etdi ki, Cənubi Qafqazda Böyük Britaniya

“Həbsdəki OMON-çuların da tezliklə azadlığa buraxılacağına ümidliyik” - hüquqşünas

“Bu şəxslərin əksəriyyəti 60 yaşlarını haqlayıblar, onlardan hansısa təhlükə gələ bilməz”

Meşəli qatili Vaqif Xaçatryan müddətli həbs cəzası verilməsi günlərdir ki, müzakirə mövzularındandır. Bir çoxları Vaqif Xaçatryanın törətdiyi qanlı cinayətlərə görə ömürlük həbs cəzasına məhkum edilməsinin vacibliyini vurğulayırlar.

Yada salaq ki, Vaqif Xaçatryanın işi üzrə dövlət ittihamçısı ona cəza tələb edərkən bu məsələyə də aydınlıq gətirmişdi. Dövlət ittihamçısı demişdi ki, hazırda Azərbaycan qanunvericiliyinə görə, 65 yaşından yuxarı şəxslərə

ittiham olunduğu ağır cinayətlərə görə 20 il azadlıqdan məhrumetmə cəzası ən yuxarı hədd sayılır.

Lakin Vaqif Xaçatryan cinayət əməllərini 1991-ci ildə törədib. Azərbaycanın 2014-cü ilə qədər qüvvədə

olan qanunvericiliyində sülh və insanlıq əleyhinə olan cinayətlərə görə cəza müddəti 10 ildən 15 ilə qədər azadlıqdan məhrumetmə olub. Azərbaycanın qoşulduğu beynəlxalq konvensiyalara da əsasən, şəxs hadisəni törətdiyi vaxta uyğun olan qanunvericiliyə görə cəzalanmalıdır. Yeni Vaqif Xaçatryanın hazırkı qanunvericilikdə olan

sanksiya həddində yox, əməlin törədildiyi vaxtda mövcud olan qanunvericiliklə cəzalanması hüquqi baxımdan doğrudur. Bu səbəbdən dövlət ittihamçısı çıxışında Meşəli qatiline qanunvericiliyə əsasən ittiham olunduğu maddələr üzrə ən yuxarı həddə olan 15 il azadlıqdan məhrumetmə cəzası tələb edib. Məhkəmə də dövlət ittihamçısının tələbini əsaslı sayıb və Meşəli qatili 15 il müddətinə azadlıqdan məhrum edib.

Vaqif Xaçatryan cəza mövzusunda müzakirə tərəfi olanların bir qismi dövlət ittihamçısının bu izahı ilə o qədər də razı deyillər, deyirlər ki, OMON-çulara da Azərbaycanın 2014-cü ilə qədər qüvvədə olan qanunvericiliyi tətbiq olunub, amma onlara ömürlük cəza təyin olunub.

Tanınmış vəkil Əsəbəli Mustafayev “Yeni Müsavat”a deyib ki, Vaqif Xaçatryanın işində hüquqi məsələlərlə yanaşı siyasi çəkarlar da var: “Ola bilsin ki, sülh danışıqları prosesində

məbusların dəyişdirilməsi də müzakirə mövzusu olacaq. Bundan başqa, mümkündür ki, Vaqif Xaçatryan istintaqla sövdələşməyə gedib və istintaq üçün maraqlı olan məlumatlar verib, faktlar açıqlayıb. Bunun müqabilində də ona söz veriblər ki, ömürlük həbs cəzası alınmayacaq. Bu halda onu dəyişmək də mümkündür. Ömürlük həbs olacağına, bu, mümkünsüz hala gələcəkdir. Bütün dünyada istintaqla sövdələşmə qəbul olunan haldır. Azərbaycan qanunvericiliyində istintaqla sövdələşmə yoxdur. Amma qonşu Gürcüstanda qanunla istintaqla sövdələşmə nəzərdə tutulur. Azərbaycanda isə belə sövdələşmə qeyri-rəsmi olsa da var. Doğrudan da burada xalqın, dövlətin xeyrinə sövdələşmə varsa, əlbəttə, bu məsələnin üzərindən keçmək olar. Mümkündür ki, ictimaiyyətə bu məsələlərin açıqlanması ümumi işə xeyir gətirməz. Bu baxımdan, Vaqif Xaçatryan verilən cəza qəbul ediləndir”.

Əsəbəli Mustafayev deyir ki, nəhayət, OMON-çulara qarşı da humanizm prinsiplərindən çıxış edərək addımlar atılmalıdır: “Hər il əfv, amnistiya verildəndə əksəriyyət OMON-çulara da mərhəmət göstəriləcəyini gözləyir. Hüquq müdafiəçiləri və ictimai-siyasi sektorda olan fəal insanlar OMON-çuların azad ediləcəyini gözləyirlər. OMON-çuların günahı olubsa belə, bu adamlar kifayət qədər uzun müddətdir ki, cəza çəkirlər. Nəzərə almaq lazımdır ki, hazırda həbsdə olan OMON-çular Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda döyüşüblər. Həbs olunarkən cavanan insanlar olan OMON-çuların əksəriyyəti bu gün 60 yaşlarını haqlayıblar. Onlardan hansısa təhlükə də gələ bilməz. Hər il hamımız gözləyirik ki, keçmiş döyüşçülər azadlığa buraxılacaqlar”.

Əsəbəli Mustafayev OMON-çuların da tezliklə azad olunacağına ümidli olduğunu deyib: “Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda canlarından keçməyə hazır olmuş oğullarımız o zaman baş verən hadisələrin qurbanına çevriliblər. Bir çoxları özləri də bilmədən hadisələrdə iştirak ediblər. Bu gün Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olunub, hətta ermənilərlə, torpaqlarımızı 30 il işğalda saxlayan düşmənimizlə sülhə can atdığımız biz zamanda OMON-çuların əfv edilməsi Azərbaycanın humanizm prinsiplərinə sadıqlığını bir daha nümayiş etdirir. Bu baxımdan, OMON-çuların da tezliklə azadlığa buraxılacağına ümidliyik”.

□ Elşən MƏMMƏDƏLİYEV, “Yeni Müsavat”

Aİ-nin qərəzli Cənubi Qafqaz siyasəti - Azərbaycanın barış mövqeyi kimlərin planlarını pozur...

Qoca qitənin dövlətləri sülhə yox, onun baş tutmamasına hədəflənib; **politoloq**: "Rusiyanı Cənubi Qafqazdan sıxışdırıb çıxarmaq niyyəti Avropa ölkələrinin iştahını artırır"

Postmüharibə dövründə Avropa İttifaqı (Aİ) Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin imzalanması üçün özünü maraqlı və səmimi (?) vasitəçi kimi göstərməyə çalışdı. Bu istiqamətdə bir neçə görüş təşkil olundu və Azərbaycan bütün təmaslarda iştirak edərək, öz barış mövqeyini bir daha sərgilədi.

Lakin zaman keçdikcə belli oldu ki, Aİ heç də səmimi deyil və onları maraqlandıran sülh müqaviləsi deyil. Fransa və Almaniyanın tam, açıq qərəzli mövqeləri o həddə çatdı ki, Azərbaycan oktyabrın 5-də İspaniyanın Qranada şəhərində keçirilən görüşdə iştirakdan imtina elədi. Faktiki olaraq Avropa coğrafiyasında tutulan Cənubi Qafqaz siyasəti birmənalı olaraq sülhün baş tutmasına yönəlib. Azərbaycan bunu ifşa edəndən və "regionla bağlı məsələlər regiondan kənar qüvvələrlə müzakirə olunmamalıdır" kimi haqlı mövqeyini ortaya qoyandan sonra Aİ kartları açıb. Birmənalı şəkildə anti-Azərbaycan mövqeyi nümayiş etdirirlər. Həmçinin Ermənistanı növbəti dəfə fitvalamaq, vəziyyəti gərginləşdirmək üçün onu silahlandırdılar.

"Aİ tərəfinin Ermənistanı silahlandırmaq və bununla bölgəmizdə sülh və sabitliyə mane olan məkrli hərbi-ləşmə siyasətini dəstəkləmək səyləri, bölgəmizdə yeni qarşıdurmalara sürük-

ləyən siyasətin təşviq olunmasıdır və bunun məsuliyyəti eyni zamanda Aİ-nin üzünə düşür".

Bu, Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi (XİN) Avropa İttifaqının (Aİ) xarici işlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə ali nümayəndəsi Cozep Borrelə cavabında qeyd edilib. "Bu məqsədlə, digər sahələrlə yanaşı, hərbi potensialın gücləndirilməsini nəzərdə tutan Avropa Sülh Təşəbbüsündən istifadə edilməsi planları bölgədə gərginliyin artmasına xidmət edir. Bir daha xatırladıq ki, Azərbaycanla təhdid dili ilə danışmaq qəbul edilməzdir və hər hansı qeyri-dost hərəkət müsbət nəticələnməməklə yanaşı, adekvat şəkildə cavablandırılacaq" - deyərək, bəyanatda vurğulanıb.

Avropa İttifaqının eyni Cənubi Qafqaz siyasətinin arxasında hansı səbəblər dayanır? Onlar sülhün regional qaydada baş tutmaması üçün niyə dəridən-qabıqdan çıxırlar? Bunun Rusiya ilə savaş kontekstində də şərh etmək mümkündürmü?

Beynəlxalq münasibətlər üzrə şərhçi Şəhla Cəlilzadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Qərb təbii olaraq, hər zamankı kimi ikibaşlı siyasət həyata keçirir: "1 milyonadək azərbaycanlı qaçqın və

məcburi köçkün üçün heç bir narahatlıq keçirməyən Qərb ölkələri indi 100 min erməninin - hansı ki, könüllü çıxıb gediblər - Qarabağa geri qayıtması üçün əllərindən gələni əsirgəmir. 13 noyabrda Aİ Xarici İşlər Şurasının toplantısında Cozep Borrel bildirib ki, "Ermənistanın ərazi bütövlüyünün pozulması bizim üçün qəbul edilməzdir və belə bir şey baş verərsə, bu, bizim Azərbaycanla münasibətlərimizin keyfiyyətinə ciddi təsir göstərəcək". Halbuki Ermənistanın Azərbaycan torpaqlarını işğal altında saxladığı 30 ildə Aİ-Ermənistan münasibətləri heç bir neqativ keyfiyyət dəyişikliyinə məruz qalmamışdı, əksinə, Aİ indi Ermənistanı Qərblə integrasiyaya həvəsləndirir. Bu, daha çox Rusiyanın narahat olduğu bir məsələdir.

Avropa İttifaqı vaxtilə Gürcüstanın Avroatlantik integrasiya istəyini həvəsləndirdi və nəticə 2008-ci ilin avqustunda Rusiya ilə 5 günlük müharibə oldu. Aİ Ukraynanın Avroatlantik həvəslərini dəstəklədi və nəticə 2014-cü ildə Krımın Rusiyaya ilhaqı, 2022-ci ildə isə genişmiqyaslı müharibənin başlanması, Donetsk, Luqansk, Zaporoje və Xersonun ilhaqı, Ukraynanın de-fakto parçalanması oldu. Maraqlıdır ki, Uk-

raynanı Aİ və NATO-ya üzvlüyə dəvət edənlər indi Ukraynaya çağırış edirlər ki, Rusiya ilə müharibəni dayandırın və hazırkı (parçalanmış) vəziyyətdə Qərb blokuna daxil olsun. Yeni Avropa və Amerikanı maraqlandıran Rusiya və Çin qarşısında öz bloklarının genişlənməsidir. Bunun bloka daxil olan dövlət, o cümlədən Ermənistan üçün nə bahasına başa gələcəyi onları qətiyyətlə maraqlandırmır.

İndi ermənilər öz Avroatlantik xəyalları ilə dövlətçiliklərini qurban verməklə məşğuldurlar. Lakin burada Azərbaycan üçün həssas məqam ondan ibarətdir ki, Cənubi Qafqaz barıt çəlməsinə dönersə, bundan bütün region dövlətləri, o cümlədən biz də zərər görə bilərik. Odur ki, Azərbaycan tərəfi rəsmi diplomatik kanallar yolu ilə həm Ermənistanın siyasi istəblşməntini, həm də Avropa qurumlarını xəbərdar edir. Bu xəbərdarlıq həm də ona görə edilir ki, Ermənistanın tutduğu Qərb bloku ilə integrasiya yolu Qərbin Ermənistanı yerləşərək onu silahlandırması ilə müşayiət olunur. 1 il öncə təsis olunan Avropa müşahidə missiyasının tərkibinin genişləndirilməsi və müddətinin uzadılması, eləcə də fransız silahlarının Ermənistanı verilməsi, gələcəkdə "Avropa Sülh Təşəbbüsü" mexanizmi ilə bu hərbi dəstəyin daha da artırılma ehtimalı xüsusilə qeyd edilə bilər. Nəticə etibarilə bütün bunlar ermənilərin revanşist hisslərinin qabarılması ilə nəticələne bilər ki, bu da uzaq perspektivdə regional sülhü təhdid etmək potensialını özündə daşıyır. Azərbaycan uzaqgörən davranaraq bu ssenarinin qarşısını almağa çalışır. Azərbaycan öz çağırışları ilə əslində sülhü xilas etməklə, həm də Ermənistanı yanlış addım atmaqdan xilas edir. Hazırda Ermənis-

ABŞ səfiri Ermənistan-Azərbaycan sərhədinə gəldi

ABŞ-in Ermənistandakı səfiri Avropa İttifaqının (Aİ) Ermənistandakı Monitoring Missiyası ilə birgə Azərbaycanla həmsərhəd olan Tavuş bölgəsində olub.

Bu barədə Aİ-nin Monitoring Missiyasının mətbuat xidməti məlumat yayıb.

"ABŞ səfiri Kristina Kvien Tavuş vilayəti ərazisində patrul xidməti üçün Aİ-nin Monitoring Missiyasına qoşulub. Səfər missiyanın İcəvəndəki ofisi tərəfindən həyata keçirilib", - məlumatda qeyd olunub.

tan üçün ən rəşional seçim Azərbaycanla sülh müqaviləsini imzalaması və 3+3 formatında regional əməkdaşlığa töhfə verməsidir".

AMİP sədrinin müavini, siyasi ekspert Afsəddin Nəbiyev bu prosesdə dünya azərbaycanlılarının bir yerdə olmalarının vacibliyini önə çəkdi: "Avropa İttifaqı ənənəvi ikili - üçlü eynəcər siyasətini Cənubi Qafqaz regionunda davam etdirməkdədir. Əvvəlki illərdə məkrli niyyətlərini gizli et-sələr də, Azərbaycanın ardıcıl qələbələrini gör-dükcə əsl "məhiyyətlərini" ortaya çıxardılar. Məntiqə bir az geridə buraxdığımız illərə baxsaq, Avropa İttifaqında təmsil olunan dövlətlərin əksəriyyəti Azərbaycan ərazilərinin işğalı dövründə Ermənistanın işğalçı siyasətinə qarşı heç bir koalisiya yaratmağı heç vaxt düşünmədilər. Ancaq indi görürük ki, bu dövlətlər öz aralarında erməni-dən çox ermənilik etmək yarışını aparırlar. İşğal dövründə heç vaxt Ermənistanı sanksiyalar tətbiq olun-sun demədilər. Ara-sıra beynəlxalq hüququn nəzəri əsaslarını dilə gətirmək-lə gündəmdə qalmağa ça-lışdılar. Ancaq indi bu qu-rumlar xor kopelləsi yara-daraq məzlum Ermənistan obrazı yaratmaqla məşğuldurlar. Tarixdə belə ədalətsiz yanaşmalar bir müddətdən sonra bume-ranq effekti yaradır. Buna aid onlarla misal çəkmək olar. Vaxtilə işğaldan əzi-yət çəkmiş Avropa dövlət-ləri müasir dünyada işğalçı dövlətin yanında yer al-maqladır. Bu məsələ indi-

ki dövrdə Rusiya amili ilə bağlıdır. Rusiyanı Cənubi Qafqazdan sıxışdırıb çıxarmaq niyyəti Avropa dövlətlərinin iştahını artırır. İndi bu dövlətlər haq-dan, ədalətdən hüquqdan danışdıqca insanlarımızda ikrah hissi yaradırlar. Son vaxtlar tarixi Zəfərimizi, Azərbaycanın müstəqil si-yasətinin uğurlarını həzm edə bilməyən Fransa kimi dövlətlər dünya siyasətinə onsuz da ədalətsizlikdən başqa heç nə verə bilmə-yiblər. Bu dövlətlərin nü-mayiş etdirdikləri qərəzli riyakar mövqe onların Azərbaycanla və azərbay-canlılara qarşı dini və etnik nifrət əsasında ayrı-seçki-liyinin göstəricisi kimi qiy-mətləndirilməlidir. Onların həqiqi istəkləri sülh təşə-büsləri deyil, aranı qarış-dırmaqdır.

Biz də bu qarayaxma kampaniyasında sakit du-rub onları seyr etməli deyilik. Bu dövlətlərin iyrənc hərəkətlərinə qarşı bir sus-qunluq hiss olunmaqdadır. Azərbaycan dövləti necə ki, daxili birliyi, sabitliyi təmin etməklə böyük uğurlara im-za atdı, bu prosesi də uğur-la sonlandırmaq üçün qəti hərəkətə keçməliyik. Dün-yada yaşayan bütün azər-baycanlılar bu prosesdə dövlətimizin yanında olma-lıdır. Mövqeyindən asılı ol-mayaraq diaspor təşkilatla-rında informasiya savaşın-da Azərbaycanın haqq sə-sini çatdırmalıyıq. Vətən sa-vaşında olduğu kimi, bu məkrli oyunlar quran dövlətlərin planlarını onların gö-zündə qoymalıyıq. İnani-ram ki, belə olacaq".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Mərdlər büdcəsi

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

“10 milyon əhalisi olan ölkəmiz üçün 34,1 milyard manat gəlirləri olan büdcə olduqca kiçikdir. Onun da 12,7 milyard manatı Dövlət Neft Fondundan transfertdir. 2023-cü ildə ümumi daxili məhsul real ifadədə cəmi 0,5 faiz artıb. Sanki durğunluq dövrünə qədəm qoymuşuq”. Bu sözləri 14 noyabrda Milli Məclisdə deputat Qüdrət Həsənzadə söyləyib.

Qüdrət müəllim səhv deyirmi? Yox. Tamamilə haqlıdır. Üstəlik, onun sıradan deputat olmadığını nəzərə almalıyıq - Həsənzadə Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruluşu komitəsinin sədr müavini.

Müqayisə üçün, bir-iki rəqəm də mən yazım. Estoniyada cəmi 1 milyon 200 min adam yaşayır, ərazisi də Azərbaycan ərazisinin yarısı qədər ola, ya olmaya. Neft-qaz, ümumiyyətlə, hər hansı yeraltı sərvəti də yoxdur. Əvəzində yerüstü sərvəti var - azad iqtisadiyyat. Məhz onun sayəsində Estoniyanın dövlət büdcəsi 13,13 milyard avrodur. Manata çevirsək, 24 milyard manatdan çox. Neft Fondundan köçürmələri çıxsaq, bizim büdcə Estoniyanın büdcəsindən də az edir.

Onun qonşuluğundakı başqa sovet qardaşımız Litvanın ərazisi 65 min kvadrat kilometrdir, 2 milyon 800 min camaatı var. Büdcəsi isə 15,5 milyard avrodur. Bunu da bizim pula çevirsək, 28 milyard manata yaxın bir zad edir. Büdcədən, iqtisadi vəziyyətimizdən narazı olan tək adam Qüdrət müəllim deyil. Dindirsən, çox adam qüdrətli iqtisadiyyatımızın onun işinə yaramadığını deyəcəkdir. Pensiyaçı 250 manat almağından, veteran 80 manata güllə atmağından, nə bilim, külli camaatın 80 faizi də orta əmək haqqından aşağı pul almağından gileylənəcəkdir. Sanarsan heç kim başqasının kitabını oxumur, eləcə hamı özü üçün donquldanır. Məsələn, bunu büdcə müzakirəsi zamanı hörmətli deputat Əziz Ələkbərli çox gözəl şəkildə dilə gətirdi. Deyir deputatı olduğum Saatlı rayonunda çoxlu kəndə qaz çəkilməyib, mən bunu hər il büdcə müzakirəsində deyirəm, şikayətlənirəm, lakin baxan yoxdur. Əziz müəllimin bu sözləri isə lap kitablara düşəsi sözlərdir: “Şeytanın özü Azərbaycanı bəzi məmurların əməllərinə məəttəl qalır. Çünki şeytan bunu fikirləşib tapa bilməz, amma bizimkilər tapırlar. Biz bu gün kimə kimdən şikayət edirik?!” Sitanın sonu.

Əlavə olaraq qeyd edim ki, Əziz Ələkbərli haradasa 30 il qabaq şəxsən, yaxından tanımaq fürsətim olub və necə həqiqətpərəst, düzgün insan olduğuna şahidəm. Hərçənd çox zaman “susmaq qızıldır” məntiqi ilə hərəkət edib. Gör indi onu necə əsəbləşdiriblər...

Ancaq çox diltar olmaq, pessimizmə qapılmaq tərəfləri də deyiləm. Nə olsun büdcəmiz layiq olduğumuzdan azdır? Əvəzində başqa, dəyəri pulla ölçülməyən xəzinəmiz vardır.

Məsələn, milli mentalitetimiz. Həmin o Litvada, Estoniyada, Hollandiyada bəlkə hər il LGBT paradları keçirilir. Bizdə isə namxuda, qız uşaqları UZİ-də qətlə yetirilir, bu yaxında hər yüz arvada oğlan doğumu rəqəmlərində dünya birincisi olduq.

Muğamımız var, Çingiz müəllim romanlar yazır, Elza və Üzeyir oxuyur, təvazökarlıq çıxmasın, mən də burada müəyyən cizmaqara edirəm. Xaricdə belə zadlar varmı? Yoxdur.

Litvada həkimə gedən arvadları siğə elətdirmək heç bir axmağın ağına gəlməz. O cümlədən ailə dəyərləri əldən düşübdür. Hara baxırsan, zənənləri baş nazir, prezident, mer qoyublar. Biz isə bir nəfər naməhrəmi Binəqədidə bələdiyyə sədri qoymuşduq, basdı camaatın 1 milyonunu yedi, indi məhkəməsi gedir, hakim 9 il istəyibdir.

Gələn Azərbaycanımızın qədrini-qiyətini bilək. Pul əl çirkidir. Pul haqda danışmağın mənası yoxdur. Kasıb mərd olar. Sizi mərdliyə çağırıram! Qoy gələn ilin büdcəsi mərd büdcə olsun!

İsrail-Fələstin müharibəsi başlayan gündən ekspertlər bu savaşın coğrafiyasının genişlənməyini və Yaxın Şərqdə fəlakətli vəziyyət yaranma biləcəyi barədə xəbərdarlıq edirlər. Artıq müharibənin coğrafiyası Livana doğru irəliləyir. İran hələlik prosesdə aktiv rol almasa da, bu ehtimal böyükdür.

Artıq İsrailin İrana xəbərdarlıqları da var. İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu-nun sağ əli Ophir Falk Tehran xəbərdarlıq edib ki, İsrail-HƏMAS müharibəsindən kənarda qalsın. İngiltərənin “Daily Mail” qəzetinə danışan Falkın sözlərinə görə, İran prezident Baydenin dediklərinə diqqətlə qulaq asmalıdır. O bildirib ki, İsrail və HƏMAS arasındakı müharibəyə müdaxilə edilməməlidir: “Biz HƏMAS-ı məhv etməyə yönəlmişik və ümid edirəm ki, baş verməyəcək başqa bir cəbhəyə hazırıq. İsrail ordusu tam hazırdır və İsrailə qarşı başqa cəbhə açmaq hər kəs üçün ən böyük səhv olardı”. Falk İsrailin London və Vaşinqtonun verdiyi dəstəyi alqışladığını, lakin Fələstin tərəfdarlarının təşkil etdiyi yürüşlərdə iştirak edən yüz minlərlə insanın HƏMAS-ın törətdiyi vəhşiliklər barədə “yanlış məlumatlandırıldığını” iddia edib. İsrail rəsmisi dünyanın hər yerindən gələn atəşkəs çağırışlarına reaksiya verib: “Belə bir atəşkəs istəmək 11 sentyabrdan sonra atəşkəs istəməyə bənzəyir”.

Bəs İran savaşına qatılarsa, nələr baş verər? Ümmiyyətlə, ekspertlərin proqnozunu nədir, Tehran kənarda qalacaq, yoxsa müdaxilə edəcək? Müdaxilə edərsə, savaş İran ərazisində də gedəcəkmiz? Çünki “Hizbullah” da İsrailə zərbələr endirir, qarşılıqlı olaraq Livan əraziləri də vurulur. Yəməni hüsuləri də vurulur. Yəməni hüsulərinin “Ansar Allah” hərəkatı Eylat da daxil olmaqla, İsrailin bir neçə obyektinə raket zərbələri endirib. Hərəkatın nümayəndəsi Yəhya Saria bildirib. Onun sözlərinə görə, “İsrailin Fələstin ərazilərindəki müxtəlif hədəflərinə, o cümlədən Umm ər-Rəşraş bölgəsindəki həssas (İsrail üçün) hədəflərə ballistik raketlərlə zərbələr endirilib. Saria qeyd edib ki, raketlər dronlardan istifadə etməklə eyni hədəflərə qarşı həyata keçirilən növbəti hərbi əməliyyatdan cəmi 24 saat sonra buraxılıb. O, həmçinin qeyd edib ki, hüsulər Qırmızı dənizdə və ya onların sərəncamında olan pilotsuz təyyarələrin və raketlərin uçuş məsafəsi daxilində olan istənilən İsrail

İsraildən İrana sərt xəbərdarlıq - Tehran döyüşlərə qoşularsa...

Qəzzadakı əməliyyatlara görə tək HƏMAS deyil, “Hizbullah” və Yəməni hüsuləri də yəhudi şəhərlərinə zərbələr endirir, İran isə hələ ki proksi qrupların əli ilə İsrailə savaşır

gəmisinə zərbə endirmək üçün bütün əməli tədbirləri görməyə başlayıblar.

Yeri gəlmişkən, İsrail ordusu HƏMAS-ın Qəzza şəhəri ətrafındakı müdafiə xəttini artıq yarıb. Ölkənin müdafiə naziri Yoav Qallant deyib. “Mən orduya həm bu gün, həm də yaxın günlərdə tapşırıqları yerinə yetirmək üçün hücumu davam etdirmək əmrini verdim. Biz missiyamızı tamamlayana və girovları qaytarana qədər HƏMAS-ın gizlənəcək yeri olmayacaq”, - nazir bildirib. Y. Qallant qeyd edib ki, qoşunlar Qəzza zolağının şimalına, xüsusən də eyniadlı şəhərə - onların quru hissəsinə nəzarət edirlər. Noyabrın 15-də isə ABŞ prezidenti Co Bayden İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahuya təkrar xəbərdarlıq edib. Liderlər Qəzza zolağında baş verən son hadisələrlə bağlı danışdı. Həmçinin HƏMAS tərəfindən saxlanılan girovların azad edilməsi söyləri də müzakirə olunub. “Qəzza zolağında humanitar fasilənin müddətini artırmalıyıq”. ABŞ Dövlət Departamentinin sözçüsü Metyu Miller belə deyib. “Dədiyimiz kimi, hesab edirik ki, fasilələr daha uzun olmalıdır. Biz bunu İsrail hökuməti ilə müzakirə etməyə davam edəcəyik”, - o vurğulayıb. Miller dinc sakinlərin təhlisəsinə imkan yaratmaq üçün Qəzza zolağının bəzi hissələrində hərbi əməliyyatları müntəzəm olaraq bir neçə saatlıq dayandırdıqlarına görə

İsrailə təşəkkür edib.

Bu mövzuda “Yeni Müsavat”a danışan politoloq Oqtay Qasımov Tehranın açıq şəkildə müharibəyə qoşulacağını gözləmir. Analitikin fikrincə, İran indiki şəraitdə buna getməyəcək, çünki İsrailin müttəfiqləri firsətdən ona qarşı istifadə edə bilərlər. Həmsöhbətimiz hesab edir ki, Tehran Yaxın Şərqdə baş verən bu hadisələrdə təhrikçi rolunda çıxış edir və proksi qüvvələrlə təmsil olunaraq müharibəyə qoşulur: “Hazırda hüsulər, HƏMAS və “Hizbullah” İsrailə qarşı zərbələr endirirlər. Onların arasında ən böyük potensialı olan “Hizbullah” hələ ki İsrailə qarşı tam açıq müharibəyə girişməyib. Ona görə də İran müharibəyə birbaşa girişməyəcək və hazırkı şəraiti möhkəmləndirməyə çalışacaq”. O. Qasımov müharibənin hazırkı səviyyədə və coğrafiyada davam edəcəyini hesablayır: “ABŞ sualtı gəmiləri göndərərək, Britaniya və digər güclər də İsraili dəstəkləyir, amma onlar da birbaşa döyüşlərə qoşulmurlar. Çünki “Hizbullah” lideri Nəsrullah çıxışı zamanı açıq demədi ki, İsrailə müharibə aparacağıq. Ona görə də müharibənin coğrafiyasının genişlənməsinə gəlincə, ABŞ və Çinin döyüşlərinin loqistika təminatında maraqlı olacaqlarını düşünürəm”.

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova müharibənin arealının genişlənməsini istisna etməsə də, İsrail

İran müharibəsinin lap yaxında olmadığı qənaətinə gəlir. Ekspert münasibətinin alovunun bura qədər yayılması bütün regionu alovla bürüyə və təhdid altında saxlaya bilər. Təhlilçi belə olacağı halda Orta Asiya və Cənubi Qafqaz da qarşılıqlı zərər görəcək: “O cəhətdən İran yayını və müharibənin Fələstin torpaqlarından kənara çıxmasına çalışır. İsrail də hədəfinin HƏMAS olduğunu açıqlayıb, antiterror əməliyyatı aparıldığını bəyan edib. Yəni bu müharibə deyil, İsrailin bir terror qruplaşmasını zərərsizləşdirmək addımlarıdır. Məncə, İsrail İrana xəbərdarlıq etməsinə baxmayaraq, burada məqsəd çəkindirici faktordur. Tel-Əviv də Tehranla toqquşmaları arzulamır. Bu zaman Suriya, Livan, Yəməni, istisna deyil ki, bəzi ərəb dövlətləri yəhudilərə qarşı müharibədə iştirak edə bilərlər”. Ekspertə görə, ABŞ da İranın vurulmasında tam olaraq həvəsli görünür: “Vaşinqton İsraili bundan yayınmağa çağırır. Eyni zamanda noyabrın 15-də San-Fransiskoda Asiya-Sakit okean İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının sammiti çərçivəsində ABŞ və Çin liderləri danışıqlar aparırlar. Bu müzakirələrdə müharibənin miqyasının genişlənməməsi barədə razılığa gəlinməsi mümkündür”.

■ Emil SALAMOĞLU,
“Yeni Müsavat”

Rusiya-Ermənistan münasibətləri kritikləşməkdə davam edir. Daha doğrusu, rəsmi İrəvan Moskvadan uzaqlaşmaq siyasətini bir qədər də dərinləşdirib.

Nikol Paşinyan növbəti dəfə Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının (KTMT) sammitinə qatılmaqdan imtina etməklə, açıq mövqe ortaya qoymuş olub.

“Soros uşağı” kimi tanınan Nikol müəyyən dövəmdə Rusiya ilə balans saxlamağa çalışsa da, görünür, patronları onu radikal kurs seçməyə vadar ediblər.

Rusiya Federasiyası Prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov Paşinyanın KTMT-nin tədbirinə qatılmaqdan imtinasına belə reaksiya verib: “Əgər bu, həqiqətən də belədirsə, biz təəssüf edirik. Biz başa düşürük ki, hər bir hökumət başçısının və ya dövlət başçısının öz iş qrafiki var. Amma belə görüşlər fikir mübadiləsi aparmaq üçün çox yaxşı səbəbdır”.

Bu arada rus analitiklər Ermənistanın Rusiyanın “ayağının altında” qala biləcəyinə dair proqnozlar veriblər.

“Ermənistanda Ukrayna ssenarisi təkrarlana bilər. İrəvanı Kiyevin taleyi gözləyir. Qərb Ermənistanı silahlandırmaqda Cənubi Qafqaz regionunda, Rusiya Federasiyasının sərhədləri yaxınlığında münaqişə ocağı yaratmaq istəyir”.

Bu fikirləri APA-nın Rusiya bürosuna müsahibəsində rusiyalı hərbi-siyasi analitik **Yevgeni Mixaylov** bildirib. Onun sözlərinə görə, Avropa İttifaqı, xüsusi ilə Fransa Ermənistan vasitəsilə Cənubi Qafqazda vəziyyəti gərginləşdirməyə cəhd edir: “İrəvanın qərblə tərəfdaşlarına Cənubi Qafqaz regionunda, Rusiyanın sərhədləri yaxınlığında münaqişə lazımdır”...

Mixaylovun fikrincə, Paşinyanın anti-Rusiya siyasəti Ermənistanın növbəti Ukraynaya çevrilməsi ehtimallarını artırır: “Düşünürəm ki, Ermənistan bu xətti davam etdirsə, Ukraynada baş verənlər təkrarlanacaq... Belə, Ermənistan NATO gəlir, bunu birbaşa demək lazımdır. Heç bir sülhməramlı, müşahidə missiyası filan yox, birbaşa NATO gəlir. Düşünürəm ki, yaxın vaxtlarda Ermənistan üçün vəziyyət daha da pisləşəcək”, - rusiyalı hərbi-siyasi analitik fikirlərini yekunlaşdırıb.

“Vestnik Kavkaza” İnformasiya Agentliyinin baş redaktoru, siyasi ekspert Andrey Petrov da Rusiyada Ermənistanın yeni Ukraynaya çevrilməsi ilə bağlı narahatlığını artırdığını qeyd edib: “Burada söhbət Ermənistanda Ukraynada olduğu kimi hansısa hərbi əməliyyatların olacağından söhbət getmir. Söhbət ondan gedir ki, Ermənistan Rusiyadan tam üz döndərərək Qərb tərəfə inteqrasiya xəttini götürəcək. Fransanın Ermənistanı si-

Ermənistan Rusiyanın “ayağının altında” qala bilər - rus analitiklərdən xəbərdarlıq

Siyasi ekspert: “Paşinyan özünü daha çox ABŞ-ın səfiri kimi aparır, ona görə də gec-tez Moskva son və qəti sözünü deyəcək, Putin xəyanəti bağışlamır”

lah-hərbi texnika tədarükünü müşahidə edirik. Bu, artıq ciddi addımdır. Bu, sadəcə, hansısa siyasətçinin KİV-ə açıqlaması, bəyanatı deyil. Bu, real fəaliyyətdir... Narahatlıq var ki, Ermənistan hansısa məqamda Rusiyanın təhlükəsizliyi üçün təhdid yarada bilər. Çünki Ermənistanı bütünlüklə Qərb gücləri ələ alır”.

Petrov bildirib ki, Afrikada nüfuz dairəsini Rusiyaya uzadan Fransa Ermənistanla bunun əvəzini çıxmaq istəyir: “Afrikada koloniyalarını ard-arda Rusiyaya uzadan Paris indi Ermənistanı öz müstəmləkəsinə çevirmək istəyir. Çox güman ki, Ermənistan Fransanın koloniyasına çevriləcək”.

Rusiyalı ekspertin fikrincə, Moskva Ermənistanı münasibətdə daha çox iqtisadi xarakterli tədbirlər görəcək.

Rusiyanın Siyasi Tədqiqatlar İnstitutunun direktoru, politoloq Sergey Markov Qərbin Cənubi Qafqaza Ermənistandan daxil olduğunu bildirib: “...Ermənistan rəhbərliyi ölkəni Rusiyadan Rusiyanın düşmənlərinə - Fransa, Avropa İttifaqı, ABŞ və NATO-ya tərəf çevirmək istiqamətində böyük addımlar atır. Bununla İrəvan NATO-ya söykənməklə Azərbaycanla mübarizəni davam etdirmək istəyir. Düşünürəm ki, Fransa Rusiyadan qısa almağa çalışır. Fransa istəyir ki, nəhəng güc olduğunu nümayiş etdirdirsin”.

Rusiyalı politoloq Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının noyabrın 23-də Minskdə keçirilməsi planlaşdırılan sammitində iştirakdan imtina etməsini də

şərh edib. O, KTMT və Avropa İttifaqının fəaliyyətinin Ermənistan tərəfindən sabotaj olduğunu söyləyib: “Hər kəs gözləyirdi ki, Paşinyan KTMT-nin Minskdə keçiriləcək sammitini sabotaj edəcək. Bu, Paşinyana ona görə lazımdır ki, qərblə tərəfdaşlarına anti-Rusiya mövqeyini bir daha nümayiş etdirdirsin. Düşünürəm ki, Ermənistan KTMT-dən çıxsa da bilər. Amma İrəvan təşkilatda qalaraq diversiya fəaliyyətini davam etdirəcək. Bu isə Qərbin, ən əsası da Rusiyanın düşmənlərinin marağındadır”.

Bu arada Ermənistanda parlament müxalifəti baş nazir Nikol Paşinyanın Minskdə keçiriləcək KTMT sammitində iştirak etməmək qərarını demarş kimi qiymətləndirib.

2008-ci ildə Gürcüstan, hazırda isə Ukrayna təcrübəsi sübut edir ki, regionda Rusiya ilə qarşı-qarşıya gəlmək, Qərbdə RF sərhədləri yaxınlığında açıq pladsdarm vermək hansı ağır sonluqlara səbəb olur. Ermənistan bunu dərk etmir, yoxsa başqa çıxış yolu yoxdur? Qarşıda nələrin şahidi ola biləcək?

Politoloq Azad Məsiyev “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, uzun müddətdir ABŞ Rusiyanı düşmən elan edib və Rusiyanı dövlət kimi xəritədən silmək istəyir. Bunun üçün də Rusiya ətrafında qaynar ocaqlar, Rusiyanın cəlb olduğu müharibə ocaqları yaradılır: “Amerika “demokratiya” ideyası adı ilə Rusiyanın ətrafındakı dövlətlərdə çevrilişlər təşkil edir, həmin dövlətlərə öz adamlarını hakimiyyətə gətirərək Rusiya qarşı işlədir. Bunun ən bariz nümunələri kimi Gürcüstanı, Ukraynanı və Ermənistanı

göstərmək olar. Ən son hakimiyyətə gətirdikləri Nikol Paşinyandır. Hazırda Nikol Paşinyan onu hakimiyyətə gətirənlərin diktəsi ilə Rusiyaya qarşı siyasi xəttini daha da gücləndirib. Cənubi Qafqaz Rusiya üçün strateji region sayılır. Başda ABŞ olmaqla, Qərb Rusiyanı Cənubi Qafqazdan tamamilə sıxışdırıb çıxarmaq, Rusiyanın Cənubi Qafqaz yolunu bağlamaq planını həyata keçirməyə çalışır. Bu planın reallaşdırılması üçün Ermənistanı önə çıxarırlar. Paşinyan isə bu planın həyata keçməsi üçün addımlar atır. Bu gün Ermənistanda bütün vəzifələrdə sorosçular əyləşdirilib. Onlar dövlət siyasətini açıq şəkildə Rusiya əleyhinə kökləyiblər, Ermənistan mediası Rusiyaya qarşı dəhşətli təbliğat aparır. ABŞ-ın Ermənistandakı səfirliyinin 2 minə yaxın əməkdaşı var. Onların yarısından çoxunun kəşfiyyatçıları olduğu bildirilir. Həmin kəşfiyyatçılar da Ermənistanda Rusiya əleyhinə fəaliyyət aparırlar, erməni cəmiyyəti tamamilə Rusiyaya düşmən ovqatına sürüklənir. Ermənistan üzərindən İrana qarşı planlar qurulur, eyni zamanda ABŞ Ermənistan üzərindən Azərbaycana təzyiq edir. Nikol Paşinyan qarşısında şərt qoyulub ki, qarşıdakı mərhələdə Rusiyanın hərbi bazalarının Ermənistandan çıxarılmasını həyata keçirsin. Eyni zamanda Ermənistanın KTMT-dən çıxması məsələsi Paşinyan iqtidarı qarşısında şərt kimi qoyulub.

Ermənistanın KTMT-dən uzaqlaşmaq xətti götürməsi bu şərtin həyata keçirilməyə başlanmasıdır”.

Ekspert qeyd etdi ki, bütün bu baş verənlər təbii ki, Rusiyanı narazı salır. Rusi-

İran səfiri: “Qarabağın erməni əhalisinin hüquq və təhlükəsizliyi yalnız Azərbaycan qanunları ilə tənzimlənməlidir”

● ranın prinsiplial mövqeyi daima belə olub ki, Qarabağ Azərbaycanındır. APA xəbər verir ki, bu barədə İranın Azərbaycandakı səfiri Seyid Abbas Musəvi sosial şəbəkə hesabında bildirib.

Diplomatın sözlərinə görə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpası və Qarabağın Azərbaycanın suverenliyinə qaytarılması İran tərəfindən xoş qarşılanıb.

“Qarabağda olan ermənilərin hüquq və təhlükəsizliyinin təmini yalnız Azərbaycanın suverenliyi və qanunları ilə mənə tapır”, - səfir qeyd edib.

Xatırladaq ki, Azərbaycan XİN 10 noyabr 2023-cü il tarixində İran İslam Respublikasının Ermənistan Respublikasındakı səfiri Mehdi Sübhaninin Ermənistanın “CivilNet” platformasına verdiyi müsahibə zamanı səsləndirdiyi tənqibat xarakterli əsassız fikirləri qətiyyətlə pisləyib.

Bildirilib ki, Azərbaycan və İran arasında bir-birinin ərazi bütövlüyü və suverenliyinə qarşılıqlı hörmətə əsaslanan münasibətlərə xələl gətirən bu fikirlər eyni zamanda iki ölkənin prezidenti arasında 9 noyabr 2023-cü il tarixində Daşkənddə baş tutmuş görüş zamanı İran prezidenti tərəfindən səsləndirilən fikirlərlə ziddiyyət təşkil edir. Belə ki, sözügedən görüş zamanı İran İslam Respublikasının Prezidenti Seyid İbrahim Reisi Azərbaycanın uzun illərdən sonra öz ərazi bütövlüyünü təmin etdiyini, Qarabağın yenidən Azərbaycana qovuşduğunu sevincilə qeyd edib.

ya Ermənistanın anti-Rusiya xəttinin qarşısını almaq üçün tədbirlər görməkədir. Moskva artıq get-gedə bu qənaəətə gəlir ki, Ermənistanı sakit və sözlə başa salmaq, azmış yolundan döndərmək mümkün deyil. Ona görə də artıq Rusiya mediasında siyasi ekspertlərin reallaşacaq hadisələrin anonsları sayılan proqnozları çoxalıb: “Rusiya Ermənistanı və onun indiki hakimiyyətini sərt şəkildə cəzalandırmaq, yumruqla düzgün yola qaytarmaq variantını təbii edəcək. Proses faktiki olaraq buna aparır. Rusiyanın Ermənistanda təsir rıçaqları var. Əksər sahələrə təsir rıçaqları mövcuddur. Rusiya bu rıçaqları da işə salacaq. Rusiya iqtisadi rıçaqlar vasitəsilə Paşinyan hökumətinə çox böyük təsir etmək imkanları var. Sadəcə olaraq, hələ-

lik Moskva erməni xalqını özündən küsdürmək və ağır fəlakətlə üz-üzə qoymaq istəmir. Rusiya daha çox çalışır ki, təzyiqləri Nikol hökumətinə etsin və hökumətlə məsələni həll etsin. Ancaq belə görünür ki, Paşinyan ona verilmiş təlimatları həyata keçirməkdə qərarlıdır. Nikol Paşinyan özünü daha çox ABŞ-ın səfiri kimi aparır. Ona görə də gec-tez Rusiya son və qəti sözünü deyəcək. Rusiya özünü yaratdığı Ermənistan adlı dövlətin ona xəyanətini və uzun müddət meydan oxumasını həzm etməyəcək. Xüsusilə Vladimir Putin bu cür xəyanətləri bağışlamır. Nikol Paşinyan ABŞ-ın qurduğu oyunda iştiraka məhkum edilib. Lakin Putin Rusiyaya qarşı qurulan oyunda iştirakı ona bağışlamayacaq”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Azərbaycanda milli valyutanın ABŞ dollarına qarşı məzənnəsi son 6 ildə dəyişməz olaraq qalmaqdadır. Mərkəzi Bank tərəfindən inzibati qaydada tənzimlənən məzənnənin ölkənin əsas ixrac məhsulu olan neftin dünya bazar qiymətinə bağlı olduğu artıq hamı tərəfindən qəbul olunan realıqdır. Buna görə də bir çox hallarda hökumətin, yerli və xarici təşkilatların manatın məzənnəsinə dair proqnozları etibarlı hesab olunmur...

Qeyd edək ki, bugünlərdə "Fitch Group"-a aid olan "Fitch Solutions" (FS) qarşdakı on il üzrə Azərbaycan manatının məzənnəsi üzrə proqnozunu açıqlayıb. Şirkət 2027-ci ilə kimi manatın məzənnəsinin sabit qalacağını proqnozlaşdırıb. Bununla belə, şirkət ekspertləri 2027-ci ildə manatın məzənnəsinin 1,75 səviyyəsinə, 2028-ci ildən isə 1,80 səviyyəsinə qədər enəcəyini gözləyirlər. Proqnoza görə, USD/AZN məzənnəsi 2033-cü ilə kimi 1,80 səviyyəsində qalacaq. Bundan əvvəl, Niderlandın beynəlxalq bank və maliyyə xidmətləri korporasiyası ING, "S&P Global Ratings" beynəlxalq reyting agentliyi də manatın məzənnəsinin 2026-cı ilə kimi sabit qalacağını proqnozlaşdırdıqlarını açıqlayıblar.

S&P-də hesab edirlər ki, karbohidrogen qiymətlərində kəskin azalma olarsa və uzun müddət aşağı səviyyədə qalarsa, hökumət manatın məzənnəsinə düzəlişlər etməyi düşünə bilər: "Bu, Azərbaycan Mərkəzi Bankının 2015-ci ildəki tədbirləri kimi xarici valyuta buferlərinin əhəmiyyətli dərəcədə itkisinin qarşısını almağa kömək edəcək".

Maraqlıdır ki, hər üç analitik mərkəzin proqnozu Azərbaycan hökumətinin proqnozu ilə üst-üstə düşür. Belə ki, İqtisadiyyat Nazirliyi tərəfindən təqdim olunmuş makroiqtisadi proqnozlarda 2024-2027-ci illər üzrə manatın ABŞ dollarına qarşı məzənnəsi 1,70 manat səviyyəsində götürülüb. 2024-cü il üzrə dövlət büdcəsi zərfinde yer alan məlumatda qeyd olunur ki, makroiqtisadi sabitliyin qorunması məqsədilə fiskal və monetar siyasətlərin əlaqələndirilməsinin gücləndirilməsi milli valyutanın mübadilə məzənnəsinin cari ildəki kimi sabit qalmasını dəstəkləyəcək.

İqtisadçı-ekspert Natiq Cəfərlinin fikrincə, manatın məzənnəsinə dair proqnozların üst-üstə düşməsi onun inzibati yollarla tənzimlənməsindən irəli gəlir: "Belə proqnozlar öncələr də çox səsləndirilib. Realıq budur ki,

Manatın məzənnəsi: hamı 2027-ci ilədək arxayındır, bəs sonra...

Ekspert: "Bu sahədə neft bazarından tam asılıyıq"

Azərbaycan manatının məzənnəsi neftin dünya bazar qiymətinə bağlıdır. Məzənnənin sabit qalması üçün dünya neft bazarının sabitləşməsi lazımdır. Neft qiymətləri bu və ya digər səbəbdən kəskin aşağı enərsə, istər-istəməz manatın məzənnəsinin də zəifləməsinə gətirib çıxaracaq".

Ekspertə görə, verilən proqnozlar yalnız dünya neft bazarında Azərbaycan üçün əlverişli həddə olan qiymət sabitliyinin davam etməsi şərtlə özünü doğrulda bilər.

Dünya neft bazarında qiymətlərə təsir edən əsas amillər global tələb və təklifdir. Beynəlxalq Enerji Agentliyinin hesabatına əsasən bu ilin oktyabrında global gündəlik neft təklifi 320 min barel artaraq 102 milyon barel çatıb. Artımın əsas hissəsi ABŞ və Braziliyada qeydə alınıb: "ABŞ və Braziliyada hasilatın artımı proqnozları üstələyib ki, bu da 2023-cü ildə global neft tədarükünün sutkada 1,7 milyon barel artaraq rekord həddə - 101,8 milyon barel çatmasına səbəb olub. Bu, əvvəlki ilə müqayisədə 140 min barel çoxdur".

Agentliyə görə, hər hansı gözlənilməz fasilələrin qarşısını almaqla, OPEC-ə daxil olmayan hasilatçılar 2024-cü ildə global artıma yenidən gündə 1,6 milyon barel töhfə verməklə dünya bazarına tədarükü misli görünməmiş 103,4 milyon barel çatdıracaqlar. Agentliyin ehtimalına görə, 2024-cü ildə neftə olan gündəlik global tələbat 102,9

milyon barel (öncəki proqnoz - 102,7 milyon barel) cavarında olacaq.

Citigroup Inc. analitikləri də neft bazarına pessimist baxırlar və qarşıdan gələn qışda dünyada yanacağın profisitini gözləyirlər. Onların proqnozlarına görə, 2024-cü ilin ikinci rübündə Brent markalı neftin orta qiyməti 73 dollar/barel olacaq, ilin sonunda isə bir barel üçün 68 dollara enəcək.

Citi analitikləri hesab edir ki, 2024-cü ildə global neft təklifi tələbi orta hesabla 1,4 milyon barel üstələyəcək və bu, əsasən qeyri-OPEC ölkələrində hasilatın artması hesabına baş verəcək. Bu ölkələrə Argentina, Braziliya, Kanada, Qayana və ABŞ daxildir.

Bundan əvvəl "Goldman Sachs" analitikləri 2024-cü ildə Brent neftinin 80-100 dollar/barel diapazonunda ticarət olunacağı, 2024-cü ildə dünya bazarı kəskin sutkada təxminən 700 min barel olacağını proqnozlaşdırmışdılar.

Azərbaycan üçün neftin həttə 65 dollarlıq qiyməti də əlverişli hesab olunur. Çünki ölkənin 2024-cü il və növbəti 3 illik makroiqtisadi proqnozlaşması neftin 60 dollarlıq qiyməti üzərindən həyata keçirilib. Bu baxımdan, gözlənilən yeganə təhdid hasilatın azalmasıdır. Bu ilin oktyabr ayında Azərbaycanda ortalama gündəlik xam neft hasilatı 490 min barel səviyyəsində olub. BEA-nın qiymətləndirməsinə görə, sentyabr ayında Azərbaycanda neft hasilatı 490 min barel təşkil edib.

Qeyd edək ki, "OPEC+"

(OPEC və təşkilata daxil olmayan ölkələri əhatə edən neft istehsalının azaltması üzrə təşəbbüs) əməkdaşlığı çərçivəsində Azərbaycanın gündəlik xam neft hasilatı üzrə kvotası 684 min bareldir. Beləliklə, Azərbaycan oktyabr ayında "OPEC+" çərçivəsində kvotasından 194 min barel geridə qalıb.

Energetika Nazirliyinin məlumatına görə, 2023-cü ilin sentyabr ayında Azərbaycanda gündəlik xam neft hasilatı 491 min barel təşkil edib və ölkə bu dövrdə "OPEC+" çərçivəsində kvotasından 193 min barel geridə qalıb.

Nazirlik bildirir ki, 2023-cü ilin yanvar-oktyabr ayları üzrə operativ məlumatlara əsasən, 10 ay ərzində Azərbaycanda 40,1 milyard kubmetr təbii qaz hasil edilib. Qazın 10,7 milyard kubmetri "Azəri-Çıraq-Günəşli"-dən, 21,8 milyard kubmetri "Şahdəniz"-dən, 0,5 milyard kubmetri "Abşeron"-dan, 7,1 milyard kubmetri SOCAR üzrə hasil olunub. Ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 4,2 faiz, yəni 1,6 milyard kubmetr artımla qaz hasil edilib.

Hesabat dövründə xaricə qaz satışı 19,8 milyard kubmetr təşkil edib ki, bu da ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 8,2 faiz çoxdur. Cari ilin yanvar-oktyabr aylarında Avropaya 9,8 milyard kubmetr, Türkiyəyə 8,1 milyard kubmetr, Gürcüstana isə 1,9 milyard kubmetr qaz satılıb. Bu müddətdə Türkiyəyə TANAP-la 4,7 milyard kubmetr qaz nəql olunub.

2023-cü ilin yanvar-oktyabr ayları üzrə respublikada 25,3 milyon ton neft (kondensatla birlikdə) hasil edilib. Respublika üzrə neft hasilatının 15 milyon tonu "Azəri-Çıraq-Günəşli"-nin, 3,6 milyon tonu (kondensat) "Şahdəniz"-in, 0,2 milyon tonu (kondensat) "Abşeron" yatağının payına düşüb. SOCAR üzrə neft (kondensatla birlikdə) hasilatı 6,5 milyon ton təşkil edib.

Hesabat dövründə 21 milyon ton neft (kondensatla birlikdə) ixraca nəql olunub. Bunun 18,5 milyon tonu konsorsiumun, 2,5 mil-

milyard 183 milyon ABŞ dolları olmaqla cəmi 7 milyard 48,8 milyon ABŞ dolları gəlir daxil olub. Ötən ilin eyni dövründə bu göstəricilər AÇG yatağından 8 milyard 326 milyon ABŞ dolları, Şahdəniz yatağından 1 milyard 209 milyon ABŞ dolları olmaqla cəmi 9 milyard 535 milyon ABŞ dolları təşkil etmişdi. Göründüyü kimi, AÇG üzrə gəlirlər 2 milyard 460,2 milyon dollar, "Şahdəniz" üzrə gəlirlər isə 26 milyon dollar azalıb.

Neft Fondu ilə yanaşı neft-qaz sektorundan dövlət büdcəsinə daxilolmalar da azalma var. Rəsmi

məlumatla əsasən, 2023-cü ilin yanvar-oktyabr aylarında Dövlət Vergi Xidmətinin xətti ilə dövlət büdcəsinə vergi daxilolmalarının həcmi 2022-ci ilin eyni dövrü ilə müqayisədə 4,2 artaraq 14 milyard 593,5 milyon manat olub. Bunun 8 milyard 387,4 milyon manatı qeyri-neft-qaz sektorundan, 6 milyard 206,1 milyon manatı isə neft-qaz sektorundan daxil olub. Ötən ilin eyni dövründə Dövlət Vergi Xidmətinin xətti ilə qeyri-neft-qaz sektorundan daxilolmalar 7 milyard 38 milyon 211,5 min manat, neft-qaz sektorundan daxilolmalar isə 6 milyard 960,4 milyon manat təşkil etmişdi. Bu isə neft-qaz sektorundan vergi daxilolmalarının 754,3 milyon manat azalması deməkdir.

Bu azalmalara rəğmən ölkənin xarici ticarətində 9 ayda 13,9 milyard dollar profisitinin olması valyutaya olan ehtiyacların qarşılanmasında problem yaratmır. Mərkəzi Bankın məlumatına əsasən, daxili valyuta bazasında tarazlığın qorunduğu şəraitdə manatın nominal effektiv məzənnəsi 2023-cü ilin 10 ayında 21,6 faiz möhkəmlənib. Tənzimləyici bildirir ki, profisitli xarici ticarət balansını şəraitində ilin əvvəlindən bəri Mərkəzi Bankda keçirilən valyuta hərəqlarının 99 faizində təklif tələbi üstələyib. Bu səbəbdən 10 ayda Mərkəzi Bankın valyuta bazarına müdaxiləsi 1247,9 milyon ABŞ dolları təşkil etməklə alış-yönü olub.

□ Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"

Uzun illərdir bölgələrin inkişafı ilə bağlı dövlət proqramları həyata keçirilir. Bu istiqamətdə bir sıra mühüm addımlar atılıb. Ancaq təəssüf ki, bölgələrdə iş yerlərinin yaradılması məsələsində ciddi problemlər var. Bu səbəbdən xüsusilə gənclər regionlardan paytaxta axın edir, həmçinin xeyli sayda vətəndaş xaricə üz tutur.

Yeri gəlmişkən, rəsmi mənbələrdə qeyd edilir ki, ötən ilki yeni iş yerlərinin 77,1 faizi Bakı şəhərinin payına düşsə də, 0,6 faizi Naxçıvan Muxtar Respublikasında, 22,3 faizi digər regionlarda yaradılıb. Regionlarda açılan iş yerlərinin 4,7 faizi Abşeron-Xızı, 3,8 faizi Gəncə-Daşkəsən, 2,3 faizi Lənkəran-Asfara, 2,2 faizi Quba-Xaçmaz, 2 faizi Şəki-Zaqatala, 1,5 faizi Qazax-Tovuz, 1,4 faizi Şirvan-Salyan, 1,3 faizi Mərkəzi Aran, 1 faizi Qarabağ, 1 faizi Mil-Muğan, 0,8 faizi Dağlıq Şirvan, 0,3 faizi Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarındadır.

Ötən il hüquqi şəxslərin yaratdıqları iş yerlərinin 21,7 faizi tikinti, 18,8 faizi ticarət; nəqliyyat vasitələrinin təmiri, 11,2 faizi emal sənayesi, 6,5 faizi peşə, elmi və texniki fəaliyyət üzrə açılıb. Açılan iş yerləri inzibati və yardımçı xidmətlərin göstərilməsi üzrə 5,8, əhaliyə səhiyyə və sosial xidmətlərin göstərilməsi üzrə 5,6, turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə üzrə 4,9, kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq üzrə 4,6, təhsil üzrə 3,5 faiz təşkil edib. Qalan iş yerləri nəqliyyat və anbar təsərrüfatı, daşınmaz əmlakla əlaqədar əməliyyatlar və digər iqtisadi fəaliyyət növləri üzrə açılıb.

Prezidentin "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" ilə bağlı sərəncamında da paytaxt və regionların tarazlı inkişafına dair istiqamət müəyyənləşib. Sərəncamda qeyd edilir ki, ötən dövrdə regionlarla müqayisədə ölkəmizin paytaxtı daha sürətlə inkişaf edib. Uzunmüddətli dövrdə əsas məqsədimiz regionların inkişafını paytaxtın inkişaf səviyyəsinə uyğunlaşdırmaqdır. Bunun üçün regionlarda zəruri olan bütün iqtisadi və sosial infrastruktur yaradılıb. Regionlarda iqtisadi aktivliyin daha da artırılması üçün mövcud iş qüvvəsi və bütün resurslar tamamilə iqtisadi dövriyyəyə cəlb edilməlidir. Regionların sürətli inkişafı insanların keyfiyyətli iqtisadi imkanlara və fiziki infraqstruktura çıxışı ilə müşayiət olunmalıdır. Regionlar paytaxtla müqayisə oluna biləcək yaşayış standartlarına malik olmalıdır. Bu, regionların milli gəlirdə payının artırılmasını təmin edəcək".

Parlamentdə bölgələrdə iş yerləri yaradılması çağırışı: hansı müəssisələr qurula bilər - təklif

Fikrət Yusifov: "Müəssisələrin dövlət-sahibkar modeli ilə yaradılması mümkündür"

Göründüyü kimi, bu məsələ ölkə üçün prioritet sayılır. Elə bir gün öncə parlamentin iclasında da mövzu yenidən gündəmə gəlib. Deputat Vahid Əhmədov bununla bağlı çağırış edib. O, bölgələrdə iş yerlərinin açılmasını zəruri hesab edib. O, nümunə kimi qeyd edib ki, Quba-Xaçmaz bölgəsində 500 minə yaxın əhali yaşayır, cəmi 2 emal müəssisəsi var. Dəfələrlə müraciət edilməsinə baxmayaraq, bu istiqamətdə addım atılmayıb.

Millət vəkili əlavə edib ki, qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə əlaqədar bölgələrdə iş yerlərinin açılması hökumət üçün prioritet olmalıdır. Deputat həmçinin, işğaldan azad edilmiş ərazilərdə də iş yerlərinin açılması, hərbi sənaye müəssisələrinin yaradılmasını təklif edib: "Müharibə veteranlarına verilən 80 manat müavinətin məbləğinə baxılmasını da xahiş edirəm" - deyən V.Əhmədov dövlət şirkətlərinin tədricən özəlləşdirilməsi ilə bağlı da təklif verib.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, artıq uzun müddətdir ki, ekspertlər bu problemə bağlı narahatlıqlarını ifadə edirlər? Bəs bölgələrdə konkret olaraq hansı müəssisələrin yaradılması və onların rentabelli çalışması imkanları var? Hansı istiqamətdə zavod, fabriklər qurmaq olar ki, onun məhsullarını xaricə də satmaq və davamlılığı təmin etmək mümkün olsun?

İqtisadçı alim, sabiq maliyyə naziri Fikrət Yusifov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a dedi ki, son illərdə bölgələrin sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı hökumət bir çox proqramlar çərçivəsində çox ciddi layihələrin reallaşdırılmasına nail olub: "Bütün bunlar təqdirləyici işlərdir. Lakin görülməli işlər hələ ki qoyulmuş hədəflərə çatılmayıb. Regionlara investisiyaların cəlb edilməsi, yeni istehsal və emal müəssisələrinin qurulması, ölkənin bütün əraziləri üzrə işsizlik probleminin həllinə və həmin ərazilərdə büdcə gəlirlərinin artırılmasına töhfə verə bilər.

Bu gün insanlar nədən regionlardan Bakı və onun ətrafındakı yaşayış məntəqələrinə axın edir? Bu ilk növbədə onunla bağlıdır ki, insanlar regionlarda iş yerləri tapa bilmirlər. Regionlardan Bakıya və onun ətrafı yaşayış məntəqələrinə iş axtarmaq üçün gəlmiş insanlar arasında apardığımız çoxsaylı sorğular bir daha sübut edir ki, insanlar Abşeron yarımadasına ilk növbədə iş axtarmaq məqsədilə gəlirlər. Bu ciddi və ölkəmiz üçün global bir problemdir. Bəs insanlar nədən yaşadıqları regionlarda iş yerləri tapa bilmirlər? Bu məsələni bir qədər geniş müstəvidə təhlil etsək, problemin kökünü tam aydınlaşdırmış olarıq. Bu gün Azərbaycanın regionları üzrə ölkənin Ümumi Daxili Məhsulu və dövlət büdcəsi

necə formalaşır? Ölkə iqtisadiyyatının ortalama 90%-i Abşeron yarımadasının payına düşür. Baxın, növbəti 2024-cü ilin dövlət büdcəsinin 34 milyard 173 milyon manat gəlirlərinin cəmi 773,1 milyon manatını və ya 2,3%-i yerli gəlirlər hesabına formalaşacaq. Eyni qayda ilə növbəti ildə dövlət büdcəsinin 36 milyard 763 milyon manat xərclərinin 782,5 milyon manatını və ya 2,2%-ni yerli xərclər təşkil edəcək".

Ekspert əlavə edib ki, dövlət büdcəsinin gəlir və xərclərinin ölkə ərazisi üzrə formalaşmış bu mənzərəsi, regionlarda nədən iş yerləri azdır kimi suala gerçək cavabdır: "Yeri gəlmişkən, ölkə iqtisadiyyatında və onun büdcəsindəki bu mənzərə sovet dövründə də mövcud olub. Yeni ölkənin sənaye potensialının əsasən Abşeron yarımadasında yerləşməsi hesabına iqtisadiyyatın da böyük bir hissəsi bu ərazidə formalaşırdı. Lakin o dövrdə yerlərdə aqrar sektorun inkişafı, iri istehsal və emal müəssisələrinin mövcudluğu səbəbindən ərazi üzrə iqtisadiyyatın və büdcənin formalaşmasında bu qədər böyük uyğunsuzluq yox idi. Deməli, bu mənzərə müstəqillik əldə etdikdən sonra mövcud olmuş iqtisadi sistemin dağıdılmasından sonra formalaşmış.

Ölkə iqtisadiyyatının və dövlət büdcəsinin ərazi yükünün optimallaşdırılması üçün hökumət hansı addımları at-

Ordumuzun zabiti bədbəxt hadisə nəticəsində öldü

Naxçıvan Muxtar Respublikasında ölümə nəticələnən bədbəxt hadisə baş verib. N saylı hərbi hissənin zabiti, 2000-ci il təvəllüdlü leytenant Xələfov Nəmət İlham oğlu yaşadığı mənşəli dəm qazından zəhərlənib. O, hadisə yerində vəfat edib.

Bildirilir ki, N.Xələfov Göyçay rayonunun Qaraman kənd sakinidir. O, ali hərbi məktəbi yenidən bitirərək Naxçıvana xidmətə yollanıbmış.

Faktla bağlı araşdırma aparılır. (Qafqazinfo)

malıdır? Bu problemin global şəkildə həlli ilk növbədə dəfələrlə yazdığımız və dediyimiz kimi normadan qat-qat artıq yüklənmiş paytaxtın ölkəmizin digər ərazisinə köçürülməsindən keçir. Bu gün bunun üçün ən münasib variant müasir şəhərsalma mədəniyyətinin bütün tələbləri ilə təkilən Ağdam şəhəri ola bilər. Digər bir addım, ölkə iqtisadiyyatının onurğa sütununu təşkil etməli olan kiçik və orta biznesin maliyyə əlçatanlığının təmin edilməsindən keçir. Bu gün sahibkar biznes məqsədləri üçün vəsait əldə edə bilmir və ya onun əldə etdiyi bahalı kreditlər hər hansı bir layihəni normal şəkildə reallaşdırmağa imkan vermir. Bankdan 15-18%-lə götürülən kreditlər, orta rentabelliyyəni yaxşı halda 10-12% olan istehsal və ya emal müəssisəsi qurmaq üçün yetərli ola bilməz. İllik 134 milyard manat ÜDM istehsal etdiyimiz halda, iqtisadiyyatın onurğa sütununu təşkil edən kiçik və orta biznes üçün ayrılan bir neçə yüz milyon manat güzəştli kredit yetərli ola bilməz. Bu gün dövlətimiz özünün Ümumi Daxili Məhsulundan çox olan valyuta ehtiyatlarına sahibdir. Biz bu ehtiyatların bir hissəsini regionlarda istehsal və emal müəssisələri quracaq biznes layihələrə güzəştli və uzunmüddətli kredit-

lər şəklində istifadə edə bilərik və bu zaman qurulan müəssisələrin böyük əksəriyyətinin dövlət-sahibkar modeli ilə yaradılması mümkündür. Bu modelin mahiyyəti nədən ibarətdir? Sahibkar hər hansı bir layihəyə öz imkanları çərçivəsində öz şəxsi vəsaitini ayırır, vəsaitin çatışmayan hissəsini isə uzunmüddətli və simvolik sayılan faizlərlə (0,5 -0.7%) dövlət yatırı. Sahibkarla dövlətin qurduğu bu müəssisə fəaliyyətə başlayıb mənfəət gətirdikdən sonra dövlət uzunmüddətli və güzəştli kredit şəklində qoyduğu payını tədricən çıxarır və bu proses başa çatdıqdan sonra müəssisə sahibkarın tam mülkiyyətinə çevrilir. Belə müəssisələrin yaradılmasında risklər də minimum səviyyədə olacaq. Çünki burada layihənin reallığı dövlət tərəfindən ciddi şəkildə araşdırılacaq.

Belə müəssisələrin qurulduğu ərazilər yeni iş yerləri, yerli büdcələr isə yeni gəlir mənbələri əldə etmiş olacaq. Bir sözlə, bu tip layihələrin reallaşmasından həm dövlət, həm sahibkar və həm də region qazanmış olacaq. Bu yolla iqtisadiyyatımızın və büdcəmizin formalaşmasında mövcud olan bugünkü mənzərəni zaman-zaman dəyişdirmək mümkün olar".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Müsavat"

Rusiya-Ukrayna müharibəsində Qərb faktiki olaraq Kiyevi təkbəşinə buraxmaqda görünür. Artıq Qərb və Avropa analitikləri, rəsmiləri belə fikir formalaşdırır ki, bu müharibədə Ukraynanın qalib gəlmək şansları, imkanları yoxdur. Həmçinin belə iddialar da var ki, Rusiya-Qərb arasında gizli anlaşmalar var və Ukraynada savaşın dayanması üçün tədbirlər görülməkdir.

Bu tədbirlər isə qərbedir - Kiyevə yardımlar dayanır. "Yeni Müsavat" bildirir ki, artıq Slovakiya Ukraynaya hərbi yardımı dayandırması ilə bağlı NATO-nu məlumatlandırıb. Slovakiya Müdafiə Nazirliyinin saytında məlumat verilib ki, Müdafiə Nazirliyinin rəhbəri Robert Kalinak NATO-nun Baş katibinə Slovakiyanın ehtiyatlarından Ukraynaya hərbi yardımın dayandırılması barədə məlumat verib. Buna baxmayaraq, Slovakiya Ukraynaya kifayət qədər geniş spektrdə humanitar, mülki və texniki qeyri-öldürücü yardım təklif edir. Xarici tərəfdaşlar yeni hökumətin qərarına tam hörmətlə yanaşırlar.

Bu tendensiya şübhəsiz ki, digər Avropa ölkələrində də müşahidə olunacaq. Görünən budur ki, Qərb Ukraynadan platsdarm kimi istifadə etdi, ölkə bərhad hala düşdü və nəticə də göz önündə... Bunu Qərbin növbəti xəyanəti kimi dəyərləndirmək olarmı, yoxsa Rusiyaya batmaq mümkün olmadı? Hərçənd NATO baş katibi ağır döyüşlərin gətirdiyini bəyan edib və müttəfiqlərə Ukraynaya dəstəyi gücləndirməyə çağırıb. Rusiya ordusu isə Ukraynada döyüş meydanında təşəbbüsü bərpa etmək məqsədilə Şərqi cəbhəsində eyni vaxtda çoxsaylı hücum əməliyyatına başlayıb. Lakin Ukrayna ordu qüvvələrinin cəbhənin kritik sektorlarına təzyiq göstərdiyi bir halda, rusların təşəbbüsü tam bərpa edə biləcəkləri tam məlum deyil. Bu barədə ABŞ-ın Müharibənin Öyrənilməsi İnstitutu məlumat yayıb. Məlumatla görə, Avdeyevka, Kupyansk və Marinsk istiqamətlərində vəziyyət daha gərgindir: "Ukrayna rəsmiləri cəbhə xəttində vəziyyətin çətin olmasına baxmayaraq, ordunun döyüş sahəsinə nəzarəti saxladığını bildirirlər. Ukrayna ordusu hücum əməliyyatlarını davam etdirir və cəbhə boyu, xüsusən Qərbi Zaporijje bölgəsində, eləcə də Xersonun sol sahilində taktiki səviyyədə uğur qazanır. Belə

Qərb Ukraynanı yarıyolda buraxır? - 2024 həlledici il olacaq...

Anti-Putin koalisiyasından tükənmək eyhamları eşidilir, NATO isə müttəfiqləri dəstəyə çağırırdı; **Sülhəddin Əkbər:** "Bu savaş aparanlar asanlıqla təslim olmayacaqlar, məsələyə bu səviyyədə baxanlar müharibənin yeni başladığını anlaşırlar"

bir vaxtda Rusiya qüvvələri təşəbbüsü tam bərpa etməkdə çətinlik çəkəcəklər".

2024-cü il müharibədə həlledici il olacaq. Ukrayna Prezidenti Ofisinin rəhbəri Andriy Yermak deyib. Yermak qeyd edib ki, Ukrayna Silahlı Qüvvələrinin əks-hücum əməliyyatı davam edir, Ukrayna hərbiçiləri Dnepr çayının sol sahilində möhkəm dayanıb və Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenski qələbəni necə əldə edəcəyini bilir. Zelenskinin Ofisinin rəhbəri həmçinin qış yaxınlaşdıqca, Rusiya qoşunlarının ölkənin enerji infrastrukturuna hücumu başlaya biləcəyini, belə bir vaxtda Rusiyaya qarşı sanksiyaları gücləndirməyə və Ukraynanın hava hücumundan müdafiəsinə dəstək verməyə çağırıb. Rusiyanın müxalif "Yabloko" partiyasının yaradıcısı, məşhur siyasətçi Qriqori Yavlinski məqaləsində yazıb ki, döyüş meydanında qələbəyə nail olunmasında israr edənlər dəhşətli əməl törədirlər - onlar insanların mənasız yerə ölümünün davam etməsinə çağırırlar. Bildirək ki, Rusiya indiyə qədər 314 290 hərbiçini itirib. "NATO-nun Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenskiyə münasibəti dəyişib". Bu sözləri Fransanın Vətənpərvərlər Partiyasının sədri Florian Flippo deyib. O bildirib ki, Şimali Atlantika Alyansının Ukrayna prezidenti ilə

bağlı narrativini tamam dəyişib. Partiya sədrinin sözlərinə görə, ABŞ indi Zelenskini "ləğv etmək" istəyir: "Zelenski 2024-cü il prezident seçkilərini ləğv etdiyinə görə təhdid altındadır. Vaşinqton isə "Şimal axını"nı "baltalamasına" görə Kiyevi ittiham etməyə cəhd edir".

Təhlükəsizlik mütəxəssisi Sülhəddin Əkbər "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, kollektiv Qərbin Ukraynanı tərk qoyacağını düşünür. "Bu, geopolitik savaşıdır. Üstəlik, indi yeni cəhə açılıb və o da Yaxın Şərqdır. Bu savaş aparanlar belə asanlıqla təslim olmayacaqlar. Çünki hazırda psixoloji, hibrid, ticari, kibertəhlükəsizlik sahələrində mübarizə gedir. Bir tərəfdə demokratik ölkələrdir, müxtəlif mərkəzlər var, seçkilər gedən ölkələr var. Bunu da nəzərə almaq lazımdır. Ona görə belə fikirlər tez-tez səslənəcək, amma yeni dünyaya nizamının quruculuğu prosesindən vaz keçməyəcəklər, əksinə, hadisələr şiddətlənəcək, böhranlar davam edəcək. Hətta geopolitik savaşın başqa cəbhələri də açılacaq. Yeni klassik yanaşmaya əsasən yeni dünya müharibəsinin içindəyik".

Politoloq vurğuladı ki, məsələyə bu səviyyədə baxanlar savaşın yeni başladığını anlaşırlar: "Bu geopolitik və geostrateji mü-

haribədir, yeni strateji potensialların tükəndirilməsi savaş gedəcək". **S.Əkbər daha bir cəbhənin Cənubi Qafqaz olacağını hələlik gözləmir:** "Bura böyük cəbhə deyil, amma postsovet məkanında Ukrayna başda olmaqla bir savaş meydanı açılıb. Cənubi Qafqazdakı prosesləri nəzərdə saxlamaq mümkündür. Bu gün geopolitik, geostrateji və geoeconomik maraqların üst-üstə düşməsi, xüsusən Böyük Britaniyanın, Çinin, İsrail və ümumilikdə yəhudi dünyasının bölgədəki maraqları Azərbaycanın bu güclərdən dəstəyini alması ilə nəticələnir. O baxımdan, Ankara-Bakı tandemi, yaranmış vəziyyətin Rusiya tərəfindən reallığının qəbul edilməsi regionda Türkiyə-Azərbaycan-Rusiya, Türkiyə-İran və Rusiya üzərindən nizamlanır".

Hərbi analitik Aqil Rüstəmzadənin sözlərinə görə, döyüş bölgəsində tərəflər arasında paritet yaranıb. Onun fikrincə, hər iki tərəfin resurslarında ciddi artım olmasa, bu vəziyyət davam edəcək. A.Rüstəmzadə qeyd edir ki, Rusiya ordusunun əsas fəaliyyəti şərqdə qeydə alınır: "Belə ki, Avdeyevka kəndində nisbi uğur qazanılıb və Rusiya ordusu bütün kəndi nəzarət altına almağa

çalışır. Həmçinin Rusiya Baxmutun Svatovo qəsəbəsi istiqamətində mövqə döyüşləri aparır". **Analitik vurğulayır ki, Ukrayna ordusunun əsas fəaliyyəti cənubda hiss olunur:** "Kryinki yaşayış məntəqəsində əməliyyat dairəsini genişləndirir və kənddə nəzarət zonasını artırır. Ehtimal ki, əməliyyatın məqsədi Yeni Kaxovka

qəsəbəsinin təchiz olunduğu M-14 yolunu nəzarətə götürməkdir. Ukrayna ordusu cəbhənin müxtəlif sahələrində mövqə döyüşləri aparır. Əməliyyat şəraitinin təhlili göstərir ki, yaxın 5-7 gün ərzində cəbhədə əhəmiyyətli dəyişikliklərin olma ehtimalı azdır".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Rusiyalı kosmonavtların Aya ilk enişinin vaxtı məlum olub

Rusiya kosmonavtı 2031-ci ildən 2040-cı ilə qədər Aya ilk dəfə enə bilər. APA-nın Moskva müxbiri xəbər verir ki, bunu Rusiyanın pilotlu kosmik sistemlər və komplekslər üzrə baş konstrukturu Vladimir Solov-yov bildirib.

Onun sözlərinə görə, Rusiya kosmonavtlarının Aya ilk enişi 2031-2040-cı illər üçün planlaşdırılır. Solov-yev qeyd edib ki, Ay bazasının özünün tikintisi isə 2041-2050-ci illər üçün planlaşdırılır.

Mütəxəssis əlavə edib ki, bu, beynəlxalq layihə olacaq.

Rokkasalvo: "Azərbaycanın regionda üzləşdiyi ən böyük təhlükə iqlim dəyişikliyidir"

Azərbaycanın hazırda bu regionda üzləşdiyi ən böyük təhlükə iqlim dəyişikliyidir. "APA-Economics" xəbər verir ki, bu barədə jurnalistlərə açıqlamasında BMT İnkişaf Proqramının Azərbaycandakı rezident nümayəndəsi Alessandra Rokkasalvo bildirib.

"Ətraf mühitin dəyişməsi, biomüxtəlifliyin itirilməsi, iqlimin pisləşməsi və təsirlərini faktiki olaraq yumşaltmaq çoxlu investisiya hesabına başa gələcək. Hökumət artıq "Yaşıl Azərbaycan"ı təbliğ etməklə bunun qayğısına qalır. Sözügedən sahələrin inkişafı üçün beynəlxalq, həm də milli özəl sektordan investisiyaların cəlb edilməsi önəmlidir", - deyir A. Rokkasalvo əlavə edib.

Avropalı alimlərdən ilginclə iddia - KT müayinəsi təhlükəlidir!

Elmi araşdırmaya görə, bu prosedur gənclərdə qan xərçəngi riskini artırır; insan bir dəfə KT-yə girməklə, 7-10 il ərzində ətraf mühit, texnika, digər mənbələrdən qeyri-ixtiyari olaraq bədənində yönələn radioaktiv şüaların miqdarını almış olur

Belçika, Danimarka, Fransa, Almaniya, İspaniya, İsveç və digər ölkələrdən olan beynəlxalq alimlər qrupu Kompüter Tomografiyası (KT) gənclərdə qan xərçəngi riskini artırır biləcəyi qənaətinə gəlib.

"Nature Medicine" jurnalında dərc olunan məqalədə göstərilir ki, mütəxəssislər həyatları boyu ən azı bir Kompüter Tomografiyası (KT) keçirmiş 22 yaşdan kiçik bir milyona yaxın insanın məlumatlarını təhlil ediblər. Bunun üçün doqquz ölkədəki 376 xəstəxananın qeydləri araşdırılıb. İştirakçılar ümumilikdə təxminən səkkiz il izlənilib.

Mütəxəssislər KT-nin qan xərçənginin inkişafı ilə əlaqəli olduğunu müəyyən ediblər. Məqalədə qeyd edilir ki, hər il bir milyondan çox uşaq kompüter tomoqrafiyası (KT) müayinəsinə keçir. Orta və yüksək dozada ionlaşdırıcı şüalanmaya məruz qalma hematoloji bədxassəli şişlərin inkişafı üçün müəyyən edilmiş risk faktoru olsa da, KT dozası səviyyələrində risklər qeyri-müəyyən olaraq qalır. Nəticələr göstərir ki, bu gün müayinə olunan hər 10 min uşaq üçün (orta doz 8 mQ) 1-2 fərddə növbəti 12 il ərzində radiasiyaya məruz qalma ilə bağlı hematoloji bədxassəli şişlərin inkişafı

gözlənilir. Kompüter Tomografiyasının (KT) istifadəsi 1970-ci illərin əvvəllərində tətbiq olunduqdan sonra əksər yüksək gəlirli ölkələrdə sürətlə artıb. Elmi məqalələrə görə, KT zamanı xəstəyə ionizə edilmiş şüa dalgaları göndərilir. Bu da bir çox şiş xəstəliklərini aktivləşdirir. Britaniyanın məşhur "British Medical Journal"ında dərc olunan elmi məqalədə qeyd olunmuşdu ki, fərdi olaraq tək-tək KT diaqnostika xərçəng xəstəliyinin dinamikasını və diaqnostikasını 24% artırır. Bu faiz göstəricisi zamanla dəyişir. Belə ki, bir insan fərdi olaraq, tək KT skan edilməsindən nə qədər çox keçsə, bir o qədər yaşlandıqda, gələcəkdə xərçəng olma ehtimalı artır. Xüsusən yeniyetmə və gənc yaşlarında KT müayinəsi yaşlandıqda xərçəng riskini artırır və bu, 35%-ə qədər artı bilər. KT diaqnostikada üçqat, üçmərhələli çəkimin alınması üçün daha yüksək dərəcədə radiasiya şüası dalgaları bədənə yönəldilir. Bir dəfə KT tərəfindən skan olunma çoxsaylı rentgen çəkimi ekvivalentinə bərabərdir. Ona görə KT müayinəsini rentgenlə müqayisə etmək düzgün

deyil. Hesablamalara görə, bir dəfə tək KT çəkimi zamanı radioaktiv şüalanma bir insanın bir il ərzində təbii olaraq məruz qaldığı fon ionizəedici şüalanma dozəsindən 10 dəfə çoxdur. Yeni insan bir dəfə KT-yə girməklə, 7-10 il ərzində ətraf mühit, texnika, digər mənbələrdən qeyri-ixtiyari olaraq bədənində yönələn radioaktiv şüaların miqdarını almış olur. Elmi araşdırmalara görə, 5-125 millizivert dozada radioaktiv şüalanma artıq orqanizm üçün zərərli və xərçəng riskini 25-35% artırır. Artıq şiş xəstəliyi olan insanlar isə müayinə və müalicə məqsədilə həm şüa terapiyası, həm də bir neçə dəfə KT müayinə olunduğuna görə radioaktiv şüalanma dozaları daha yüksək həddi keçir və anormal həddə çatır.

Harvard Universitetinin tədqiqatında isə bildirilib ki, qadınlar və gənc qızlar da təhlükədədir. Belə ki, süd vəziləri istər baş-döş qəfəsi, istər qarın boşluğu, çənaq KT müayinəsində şüalanmaya məruz qaldığından, gələcəkdə süd vəzi xərçəngi yaranması riski artır. Bir dəfə KT müayinədən keçmək, xüsusilə döş qəfəsi və qarın boşluğu müayinəsinə bərabərdir. Ona görə KT müayinəsini daha çox tövsiyə edirik. Əgər genetik

tutulma faizi 2000 nəfərdən birdir. Yeni hər 2000 nəfərdən biri xərçəng ola bilər. Ona görə bir çox alternativ tibb tərəfdarları pasiyentlərə rəqəmsal infraqırmızı termografiyanı məsləhət görürlər. Çünki bu zaman radioaktiv şüalanma əvəzinə infraqırmızı şüalardan istifadə olunur. Bu metodla müayinə heç də KT-dən az informativ deyil və daxili orqanlardakı anomaliyaları göstərə bilər. Eləcə də KT və rentgen arasında seçim etmək lazım gələrsə, rentgen seçilməlidir. USM-lə görülmə bilən xəstəlik KT ilə təkrar müayinə olunmamalıdır. MRT isə qarın boşluğu, baş beyin müayinəsində az informativ olsa da, əgər həkim MRT ilə diaqnoz qoya bilərsə, KT ilə MRT arasında üstünlük MRT-yə verilməlidir.

Azərbaycan Tibb Universitetinin Onkoloji klinikasının sabiq baş həkimi Nəsimi Qasimov "Yeni Müsavat"a şərhində qeyd etdi ki, əgər zəruri vəziyyətlə əlaqədar göstəriş varsa, KT müayinəsi aparıla bilər. Həkim qeyd etdi ki, daimi rentgen şüalarının təsiri altında qalan şəxslərdə risk ehtimalını nəzərdən keçirmək olar: "Həyatında bir dəfə KT müayinəsindən keçmiş gənclərdə hematoloji bədxassəli şişlərin yaranması əlabatən deyil. KT yalnız xüsusi göstəriş əsasında aparılır. Məsələn, xüsusilə gənclərdə süd vəzi patologiyalarının diaqnostikasında mamografiyanı tövsiyə etmirik. KT-ni MRT ilə əvəz etmək olur. Bəzi hallarda MRT olmayan yerlərdə məcburən KT müayinəsi aparılır. Lakin inanmıram ki, bunun nəticəsində leykoz əmələ gəlsin. Gənclərdə MRT müayinəsini daha çox tövsiyə edirik. Əgər genetik

Bakıda bu həkimin rəhbər vəzifə tutması qadağan edildi

2018-ci ildə dələduzluq və rüşvət verməyə görə barəsində cinayət işi açılmış və 5500 manat cərimə cəzasına məhkum edilmiş C.Abdullayev adına Elmi-Tədqiqat Kardiologiya İnstitutunun həkim kardioloqu Yeganə Osmanovanın yenidən cinayət törətməsi üzə çıxıb.

"Qafqazinfo"nun əldə etdiyi məlumata görə, həmin ildə vəzifədən azad edilən və 2019-cu ildə məhkum edildiyi 5500 manat cəriməni ödədikdən sonra işinə bərpa edilən həkim barəsində Cinayət Məcəlləsinin 308 və 313-cü (vəzifə saxtakarlığı və vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə) maddələri ilə iş başlanılıb.

Araşdırmalar zamanı məlum olub ki, rüşvətə görə cəzasını ödədikdən sonra əvvəlki işinə geri qayıdan Y. Osmanova bir neçə vətəndaşın saxta yolla əlillik dərəcəsi almasına kömək edib. O, rəsmi sənədlərə uydurma məlumatlar daxil edərək həmin şəxslərin 2022-ci ilədək saxta yolla əlillik müavinəti almasına nail olub və büdcəyə xeyli miqdarda ziyan vurub.

Həkimin barəsində yenidən cinayət işi açılması ilə o, sözügedən institutdakı vəzifəsindən azad edilib.

Yeni cinayət işinin materialları Nərimanov Rayon Məhkəməsinə göndərilib. Məhkəmənin hökmü ilə 1978-ci il təvəllüdlü Yeganə Osmanova bu dəfə 4 min manat cərimə edilib.

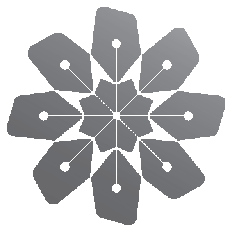
Bununla yanaşı, o, 1 il 6 ay müddətinə səhiyyə-tibb sahəsində rəhbər vəzifə, o cümlədən tibb-ekspert komissiyasının rəhbər və ya üzvü olmaqla rəy vermək hüquqlarından məhrum edilib.

və digər amillərlə əlaqədar leykoza meyillilik varsa, yalnız təkrar-təkrar rentgen şüalarının təsiri ilə risk artı bilər. Sadəcə, bir dəfə KT müayinəsindən keçmək leykoz riski yaratmaz. Ümumiyyətlə, dövlət təşkilatlarında bu məsələyə ciddi nəzarət var. Ehtiyac olmadıqda gəncləri KT müayinəsinə göndərmirlər".

Azərbaycan Həkimləri İctimai Birliyinin təsisçilərindən biri, həkim-radioloq Aydın Əliyev "Yeni Müsavat"a mövzunu belə şərh etdi: "İlk növbədə müayinədə istifadə olunan şüa neytral atomla qarşılıqlı təsirdə olursa, neytral atomu iona çevirirsə, bu, ionlaşdırıcı şüa adlanır. Bu o deməkdir ki, normal dozada istifadə olunmadığı təqdirdə orqanizmdə bioloji təsire malik olur, dəyişiklik, mutasiya yarada bilər, fəsadları yarana bilər. MRT-də isə radiosiqnallardan istifadə edilir. MRT-də

istifadə olunan şüaların bioloji təsiri, yəni orqanizmə zərərli təsiri hələ ki aşkar edilməyib, çünki ionlaşdırıcı şüadan istifadə edilmir. Belə bir söz var ki, MRT gələcəyin müayinəsidir, imkanları genişləndikcə, yeniliklər tətbiq edildikcə, istifadə hüduqları genişlənməyə başlayır. Nəticədə KT müayinəsi məhdudlaşa bilər. Bu gün MRT müayinələrini KT müayinələri əvəz edə bilmir. Ionlaşdırıcı şüalara ən çox həssas olan cinsi və qanyaradıcı orqanlardır (qırmızı sümük ili, qalxanvari vəz də o cümlədən). Xüsusilə iki cür toxuma şüalanmaya daha həssasdır: sürətlə bölünüb böyüyən və yüksək differensasiya olunmuş toxumalar. Həyatı göstəriş varsa, KT müayinəsi aparılmalıdır. Zəruri olmadıqca KT istifadəsindən çəkinmək lazımdır. Yaş məhdudiyyəti ilə bağlı həyatı göstəriş olmadıqda uşaqlarda KT müayinəsi aparılmalıdır. Ümumiyyətlə, KT müayinəsi profilaktik müayinələrə daxil deyil".

□ **Nigar HƏSƏNLİ,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Uşaq və gənclərin fiziki-mənəvi inkişafı

Azərbaycanda 1 ilin gəlini olan 16 yaşlı qız itkin düşüb. Bu barədə televiziyalardan birinin ekrinində yayımlanan məşət mövzulu verilişdə məlumat verilib. Jurnalist Zülfiyyə Qurbanova deyib ki, E.Z. artıq 2-ci həftədir axtarılır: “Aparıcı haqlı olaraq əsas müzakirəni qızın 15 yaşında ərə verilməsinə həsr edir. Məsələ belədir: içki düşkünü ata 15 yaşlı qızını kəndin digər içki düşkünü olan 30 yaşlı dostuna "satıb". Atanın xeyir-duasını alan 30 yaşlı kişi 15 yaşlı qız dərəcə gedərkən qaçırb. E.Z. hər dəfə evlərinə qayıtmaq istəyəndə, ata geri qayıtma. Qız bu “evliliyə” 1 il dözüb, çıxış yolunu evdən qaçıb, gizlənməkdə görüb. Dəhşətli məqam bilirsiz nədir? Məktəbli qızın kənd müəlliminin oğludur və bu anormal izdivacın baş tutmasında əsas rolu o oynayıb. Bu da bizim ziyalıımız”, - deyər o söyləyib.

Qeyd edək ki, yeniyetmə bu ilin 31 oktyabrında itkin düşüb.

Bu olay son zamanlar Azərbaycanda geniş yayılan erkən nikahlarla bağlı məsələni aktual edir. Birləşmiş Millətlər Təşkilatı 18 yaşdan kiçikləri “uşaq” kimi tanıyır. Mütəxəssislər isə bildirirlər ki, qız uşaqlarının məcbur edildiyi nikahlar təkcə onların uşaqlıqlarını əlindən almır, oğurlamır. Eyni zamanda öz gələcəklərini müəyyənləşdirmək şansını da yox edir. Beynəlxalq təşkilat 700 milyondan çox olan uşaq evliliklərinin 2030-cu ilə qədər sonlandırılması çağırışını edib. Problem həll olunmayacağı təqdirdə bu say 2030-cu ildə 950 milyon və 2050-ci ildə 1.2 milyard olacaq.

18 yaşından əvvəl evlənen qız uşaqlarının bölgələrə görə təsnifatına baxanda isə görürük ki, ən çox “uşaq gəlinlər” 285 milyon rəqəmlə Cənubi Asiya-

dadır. Cənubi Asiyalı 115 milyonla Afrika, 75 milyonla Şərqi Asiya, 35 milyonla Orta Şərq və Cənubi Afrika, 60 milyonla Latın Amerikasına və qalan rəqəmi ilə digər bölgələr izləyir. Uşaq nikahlarının yayılması keçən 10 il boyunca yüzə 15 faizlə azalsa da, uşaqlıqda evlənen qızların ümumi sayı ildə 12 milyona çatır.

“Pew” Araşdırma Mərkəzi tərəfindən aparılan araşdırmaya görə, ABŞ-da 2014-cü ilə qədər 15-17 yaş arası 57 min 800 uşaq evlənilib. Sözügedən rəqəm ölkənin ştatlarına görə dəyişiklik göstərir.

Məsələn, Qərbi Virjiniya və Teksas uşaq evliliyi faizinin ən geniş yayıldığı ştatların başında yer alır. Oklahoma, Arkanzas, Tennesse, Cənubi Karolina, Nevada və Kalforniyanın da daxil olduğu digər bəzi ştatlar uşaq evliliyi ilə bağlı orta statistikanın üzərində bir faizə sahibdirlər.

Uşaq və gənclər

Erkən nikahlar ildən-ilə “gəncleşir” - səbəblər...

Ailələr qızlarından qurtulmaq istəyir, yoxsa qızlar evlənməyə bu qədər meyllidir?

Uşaq evliliyi ABŞ-ın demək olar ki, hər ştatında qanunidir. Ən azı 36 ştatda uşaqlar məhkəmə qərarı ilə evlənmə bildikləri halda, 34 ştatda isə 16 və 17 yaşındakılar valideynlərinin icazəsi ilə evlənmə bilərlər. Massachusetts və New Hampshire ştatları 12-13 yaşındakı qız uşaqları ilə 14 yaşındakı oğlanların valideyn və ədliyyə icazəsi ilə evlənmələrinə imkan verir....

2011-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsində dəyişiklik edilərək qadınlar

üçün minimum yaş həddi 17-dən 18-ə qaldırılıb. Bundan əlavə, xüsusi şərtlər altında ailələrin və digər tərəflərin razılığı əsasında bu yaş həddi icra hakimiyyəti tərəfindən qızlar və oğlanlar üçün 17 yaşadək azaldıla bilər. Və eyni zamanda Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin “Qadını nikaha daxil olmağa məcbur etmə” (maddə 176.1.) maddəsi əlavə edilib. Həmin maddədə qeyd olunur ki, qadını nikaha daxil olmağa məcbur etmə iki

min manatdan üç min manatadək miqdarda cərimə və ya iki ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır. Eyni əməllər nikah yaşına çatmayan şəxs barəsində törədildikdə üç min manatdan dörd min manatadək miqdarda cərimə və ya dörd ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə ilə cəzalandırılır.

Erkən nikah ildən-ilə cavanlaşır, çünki...

Ekspertlər hesab edirlər ki, erkən nikah demoqrafiyaya bö-

yük zərbədir. Çünki ana olmağa hazır olmayan qadının dünyaya gətirdiyi uşaq çox vaxt tam normal olmur. Bundan başqa, uşaq ölümünün artması faktlarında bu məsələ az rol oynamır. Bununla yanaşı, erkən nikah məsələsində cavanlaşma amili də özünü qabarıq büruzə verir. Belə ki, 2003-cü ildə daha çox 15-16 yaşlı qızların ərə verilməsi faktları mövcud idi. Bu gün isə 13, hətta 12 yaşlı qızların ərə getməsi hallarına rast gəlmək mümkündür.

Daha öncə isə Dövlət İmtahan Mərkəzi rəsmiləri məlumat vermişdilər ki, bəzi ucqar rayonlarda qızlar təhsil hüququndan məhrum ediliblər. Azərbaycanın elə bölgələri var ki, orada abituriyentlərin gender göstəriciləri kəskin fərqlənir. Xüsusi cənub rayonlarında bu fərq özünü daha qabarıq göstərir. Cənub rayonlarında ali məktəblərə sənəd verən abituriyentlərin cəmi 10 faizini qızlar təşkil edir. Bu o deməkdir ki, bizim qızlar erkən yaşlarından təhsil hüququndan məhrum edilir. Yarıdımli rayonunda bir neçə il öncə sənəd verən 479 abituriyentdən yalnız 45-i qız olub. Lərikdə isə 469 abituriyentdən 81-i qızlar olub.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Sevinc TELMANQIZI

Səhiyyə xərclərinin azlığı ilə bağlı açıqlamaya professordan cavab

Adil Qeybullayev: “Dövlət proqramları ləğv olunmalıdır, çünki...”

“Səhiyyə üzrə dövlət proqramlarının həyata keçirilməsinə ayrılan vəsait çox azdır”.

Bunu **Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədri Əhliman Əmiraslanov** parlamentin noyabrın 14-də keçirilən plenar iclasında çıxışı zamanı deyib.

Komitə sədrinin sözlərinə görə, azad edilən ərazilərdə yeni səhiyyə strukturlarının yaradılması və tibbi xidmətlərin təşkili məqsədilə investisiya vəsaitlərinin də bu istiqamətə yönəldilməsi yaxşı olardı: “Bu gün ölkədə səhiyyə üzrə 18 dövlət proqramı həyata keçirilir və ən ağır xəstəlikləri əhatə edir. Proqramların icrası üçün gələn ilin dövlət büdcəsindən 265 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulub.

Hesab edirəm ki, bu vəsait müvafiq proqramların adekvat həyata keçirilməsi üçün çox azdır. Ona görə bu proqramların icbari tibbi sığortaya cəlb olunması daha uyğun olardı”.

Yada salmaq ki, bundan əvvəl də deputat parlamentdə bununla bağlı problemlərə toxunmuşdu. Əhliman Əmiraslanov demişdi ki, büdcədən onkoloji xəstələr üçün ayrılan 50 milyon manat həmin xəstələrin dərmanlarına çatmır...

Yeri gəlmişkən, Maliyyə Nazirliyindən bir müddət əvvəl bildirilmişdi ki, 2024-cü ildə Azərbaycanda səhiyyə xərcləri artırılacaq.

Bəs səhiyyədə ən çox hansı istiqamət daha çox xərc tələb edir? Bu sahədə nə kimi

yeniliklərə ehtiyac var?

Tanınmış həkim, professor Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a dedi ki, əslində dövlət proqramları əvvəllər icbari tibbi sığortaya qədər sosial müdafiənin bir elementi kimi yaranmışdı: “Bəzi sahələr, misal üçün, vərəm, şəkərli diabet, onkoloji xəstələr, ana və uşaq müdafiəsi üzrə olan bütün bu proqramlar xəstələrin vahid proqramla müalicəsi və profilaktikası üçün nəzərdə tu-

tulmuşdu. İcbari tibbi sığorta həyata keçəndən sonra bu dövlət proqramları təcridən ləğv olunmalıdır. Çünki belə xəstələr icbari tibbi sığorta çərçivəsində müalicə olunmalıdır. Ümumiyyətlə, icbari tibbi sığorta bu sahəni əhatə etsə, daha yaxşı olar. Yeni bir tərəfdən dövlət proqramı, bir tərəfdən icbari tibbi sığorta, ikisi də bir-birini təkrarlayır. Hesab edirəm ki, icbari tibbi sığortanın effektivliyini artırmaq üçün bura ayrılan vəsaitin daha vacib sahələrə, həmin sahələrin daha vacib hissələrinə yönəldilməsi məqsədəuyğun olardı. Bununla bağlı Əhliman müəllimin fikri ilə tam razıyam. Bu proqramlar təcridən icbari tibbi sığortanın tərkibinə keçməlidir. O ki qaldı məsələlərin effektiv həllinə, sığorta vəsaitlərinin nə dərəcədə effekt göstərməsi və lazım olan sahənin əsas vətəndaşların sağlamlıqğını təmin edəcək dərəcədə xərclənməsi məsələləri ciddi şəkildə araşdırılmalı, effektivliyi təmin edilməlidir. Bununla

bağlı dünyanın getdiyi yol, təcrübə var. Elə qardaş Türkiyə bizim üçün ciddi bir misaldır, nümunədir”.

İqtisadçı ekspert Zəhid Məmmədov isə mediaya açıqlamasında deyib ki, dünya iqtisadiyyatında aparıcı mövqə tutan ölkələrdə səhiyyənin maliyyələşdirilməsi büdcə vəsaitlərinin köməyi ilə həyata keçirilir: “Belə ki, iqtisadi baxımdan inkişaf etmiş ölkələrdə (ABŞ, Kanada, Fransa, Böyük Britaniya, Yaponiya) səhiyyənin maliyyələşdirilməsi ÜDM-in 7,9-8,1 faizini təşkil edir. Şərqi Avropada “Al-nin yeni ölkələri”ndə (Macarıstan, Polşa, Çexiya, Slovakiya) səhiyyəyə dövlət xərcləri ÜDM-in 5,4 faizini təşkil edir. Çox vaxt ekspertlər “azalan verim” effektivliyi xüsusilə qeyd edir, bu halda səhiyyənin maliyyələşdirilməsinin artırılması və inkişaf etmiş ölkələrin əhalisinin rifahının artması sağlamlıq ömür uzunluğunun əhəmiyyətli artımına gətirib çıxarmır.

Ümumiyyətlə, pis səhhət aşağı təhsilli kişilərin ömürlük qazancını 33 faiz və yüksək təhsilli kişilərin qazancını 17 faiz azaldır. Deməli, vətəndaşların səhhəti ilə bağlı problemlər iqtisadiyyata və bütövlükdə cəmiyyətə ziyan vurur.

Məşğulluq (məsələn, məşğulluq statusu, iş vaxtı) və əmək şəraiti (məsələn, iş haqqında qərarların qəbul edilməsinin genişliyi, işə tələbat və onun gərginliyi) insanların fiziki və psixi sağlamlığına təsir göstərir. Səhiyyənin maliyyə mexanizminin strukturunun və funksiyalarının dərinədən öyrənilməsinə ehtiyac var. Qlobal səviyyədə səhiyyənin və onunla bağlı tədqiqatların və layihələrin maliyyələşdirilməsi üzrə birincilik ABŞ-a məxsusdur. Lakin milli səhiyyəyə çəkilən xərclərdə liderlik daha sağlam əhalinin sinonimi deyil. Gələn ildən ölkəmizdə mərhələli şəkildə icbari tibbi sığorta tətbiq olunacaq və bunun üçün də 2020-ci ilin dövlət büdcəsində səhiyyə xərcləri 1 milyard 369 milyon manata yüksəlib. Yəni 2020-ci ilin dövlət büdcəsində icbari tibbi sığortanın tətbiqi ilə bağlı xərclər də nəzərə alınmaqla, səhiyyə xərcləri bu ilə müqayisədə 326,5 milyon manat və ya 31,3 faiz artırılıb. Göründüyü kimi, icbari tibbi sığortanın tətbiqi ilə bağlı xərclərin əhəmiyyətli hissəsi dövlət tərəfindən qarşılanacaq və əhaliyə göstərilən tibbi xidmətin keyfiyyətinin artırılması istiqamətində böyük islahat tədbirləri həyata keçiriləcək”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**

“Azərbaycanda avtomobillərin 80 faizinin istismar müddəti bitib, utilitizasiya çox ciddi problemdir”.

Bunu Milli Məclisin ötən gün keçirilən iclasında “Azərbaycan Respublikasının 2024-cü il dövlət büdcəsi haqqında” qanun layihəsinin müzakirəsində deputat Vüqar İskəndərov deyib.

Deputat bildirib ki, 2024-cü ilin sentyabr ayından məsələnin həllini tapması gözlənilir: “Burada əsas məsələ odur ki, ədalətli həll üçün mexanizm yaradılmalıdır. Çünki bu, kütləvi məsələdir”.

Vüqar İskəndərov tıxac probleminə də toxunub: “Bakı şəhərinin mərkəzində tıxaclar əsas problemdir. Buna yol açan problemlərdən biri şəhərin mərkəzi hissəsində universitetlərin, dövlət obyektlərinin olmasıdır. Gələn ilin büdcəsində həmin universitetlərin şəhərin kənarına köçürülməsinə baxmalıyıq...”

Doğrudan da ölkəmizdə istismar müddətini başa vurmuş, köhnə avtomobillər üstünlük təşkil edir. Bununla yanaşı, köhnə maşınlar da bahalaşmaqda davam edir. Səbəb odur ki, yeni maşınlar çox bahadır, daha dəqiqi, məsələn, Gürcüstandan 7-8 min dollara alınan maşın üçün təxminən eyni miqdarda da gömrük rüsumu tələb olunur. Bu səbəbdən insanlar köhnə maşınları istifadə etməyə məhkum olurlar.

İli yeni, yaxud hibrid maşınların gömrük rüsumları azaldıla bilərmi?

“Bakı” Hüquq Şirkətinin rəhbəri Natiq Ələsgərov “Yeni Müsavat”a deyib ki, hökumət bu yöndə müəyyən addımlar atsa da, ümumilikdə ölkədəki avtomobil parkının ən azı 50 faizinin yenilənməsinə hələ ki hüquqi baza yoxdur: “Məlum olduğu kimi, Nazirlər Kabinetinin qərarına əsasən, zavod buraxılışına görə yaşı 10 ildən çox olan minik avtomobillərinin (raritet minik avtomobilləri və gömrük ərazisinə müvəqqəti gətirilən minik avtomobilləri istisna olmaqla) Azərbaycan Respublikası ərazisinə gətirilməsi bu il mayın 1-dən qüvvəyə minən qərarla dayandırılıb. Bu o deməkdir ki, istehsal ili 2014-cü ildən əvvəlki illərə aid olan minik avtomobillərinin Azərbaycana idxalını qadağan olunub. Hökumətin bu qərarı qəbul etməsində əsas məqsədi ətraf mühitə və atmosfərə atılan zərərli maddələrin miqdarının azaldılması, insanların həyat və sağlamlığının qorunmasını təmin etməkdir. Bu, təqdirəlayiq addımdır. Lakin bundan sonra atılması gereken addımlar da atılmalı idi. Ölkəyə gətirilən bütün hibrid avtomobillər də ƏDV-dən azad edilməli idi. Bu baş vermədiyindən, hələ də Azərbaycan yol-

Avtomobil parkını yeniləməyin yolları - gömrük rüsumları endirilərsə...

Ekspert: “Yeni nəsil ekoloji təhlükəsiz avtomobillərin vergi-gömrük güzəştləri ilə əhatə olunması nəzərdə tutulsa da, hələ ki bu yöndə real addımlar atılmayıb”

larında sovet istehsalı olan, yaşı 40-ı haqlamış maşınlar şütüyür. Vətəndaşların 20-30 min manat ödəyib ortabab hibrid avtomobillər almağa maddi imkanları da yetərli deyil”.

Natiq Ələsgərov qeyd edib ki, Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına əsasən, ölkəmizdə 1 milyon 400 minə yaxın minik avtomobili mövcuddur: “Bu avtomobillərin təxminən 1 milyon 300 mini şəxsi minik avtomobilləridir. Azərbaycanda hər 1000 nəfərə düşən minik avtomobillərinin sayı 135-dir. Bu göstərici üzrə 1000 nəfərə düşən avtomobillərin də 118-i 20 il və daha əvvəl istehsal olunub. Yeni ölkədə maşın parkının 82 faizi köhnədir. Əlbəttə ki, bu azərbaycanlıların köhnə maşın sürmək sevdasından irəlilə gəlir. Azərbaycan vətəndaşının bu gün istehsal ili təzə olan avtomobil almağa, sadəcə, pulu yoxdur. Halbuki qonşu Gürcüstanda avtomobil parkı yerli hökumətin apardığı məqsədyönlü siyasəti nəticəsində yenidir. Gürcüstan yollarında sovetdən qalma avtomobil görmək də mümkün deyil. Olsa-olsa reritet maşınları görmək olar”. **Natiq Ələsgərov deyir ki, Azərbaycan hökuməti 2030-cu ilə qədər avtomobil parkının ən azı 30-40 faizini müasirləşdirməyi, yəni köhnə avtomobillərin istismardan yığışdırılması və ekoloji cəhətdən təmiz nəqliyyat növlərinin istifadəsinin artırılmasını hədəfləyib:** “Ölkəyə daha təhlükəsiz və ekoloji baxımdan yararlı avto-

mobillərin idxalına üstünlük verilməsi nəzərdə tutulur. Bu siyasətə uyğun olaraq yeni nəsil ekoloji təhlükəsiz avtomobillərin vergi-gömrük güzəştləri ilə əhatə olunması nəzərdə tutulsa da, hələ ki bu yöndə real addımlar atılmayıb. 2022-ci ildə Milli Məclisdə istehsal tarixi 3 ildən və mühərrikin həcmi 2500 kubsantimetrdən çox olmayan hibrid avtomobillərin idxalı və satışının ƏDV-dən azad edilməsi müddəti daha 4 il uzadılması qərarı verildi. Hibrid avtomobillərin ƏDV-dən azad edilməsi müddəti 2026-cı il yanvarın 1-dək uzadıldı. Əlbəttə ki, bu qərarı alqışlanmalıdır. Amma gəlin baxaq, son 3 il ərzində istehsal olunmuş hibrid avtomobillərin qiyməti keçəyedir və Azərbaycanda köhnə avtomobil sahiblərinin neçə faizi təzə hibrid avtomobil ala bilər? Qərar özlüyündə hökumətin bu yöndə hansasa addım atmaq niyyətindən doğub, amma nəticə etibarilə Azərbaycan köhnə avtomobil parkının yenilənməsinə uzağı 1-2 faiz civarında töhfə verə bilər. Halbuki qəbul edilmiş qərarla istehsal ili 3 il deyil, 10 il göstərilseydi, bu gün Azərbaycan yollarında hibrid avtomobillərin sayı nəzərəcarpacaq dərəcədə çox olardı”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, Vergi Məcəlləsinin 164.1.41-ci maddəsinə əsasən, yalnız elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillərin idxalı 1 yanvar 2019-cu il, satışı isə 1 yanvar 2022-ci il tarixindən ƏDV-dən azad edilib: “Nazirlər Kabinetinin 10 noyabr

2022-ci il tarixli 411 nömrəli qərarına əsasən, zavod buraxılış tarixindən 3 ilədək ötmüş elektrik mühərriki ilə işləyən minik avtomobillərinin idxal-gömrük rüsum dərəcəsi 0%-ə endirilib. Eyni zamanda Vergi Məcəlləsinin 164.1.41-2-ci maddəsinə əsasən, elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillər üçün ikinci və üçüncü səviyyə elektrik enerji doldurucularının idxalı və satışı ƏDV-dən azad edilib, idxal gömrük rüsumu 0 %-ə endirilib. Həyata keçirilən stimullaşdırma və təşviq tədbirləri o qədər də effektiv olmayıb. Belə ki, 2021-ci ildə elektrik mühərriki minik avtomobillərinin sayı 160-dan 2022-ci ildə 486-a çatıb. Hibrid mühərriki minik avtomobilinin idxalı isə daha çox artıb. 2021-ci ildə onların sayı 805 ədəd təşkil etdiyi halda, 2022-ci ildə bu rəqəm 3500-ə çatıb. Azərbaycanda 1 milyon 400 min minik avtomobili olduğunu nəzərə alsaq, hökumətin atdığı addımların effektivliyini də göz önünə gətirmək çətin deyil”.

Natiq Ələsgərov deyib ki, hökumət avtomobil parkının yeni nəsil maşınlarla əvəz edilməsi yolu ilə köhnə buraxılış ilinə malik avtomobillərin idxalını məhdudlaşdırmaqda qərarlıdır. Ötən müddət göstərdi ki, bu qərarlılıq vətəndaşların köhnə maşınlarından düşüb yenilərinin sükani arxasına keçməsinə təmin etmir. Üstəlik, qarşıdakı illərdə buraxılış ilinin 10 ildən də aşağı-

ya qədər endirilməsi nəzərdə tutulur, ancaq bunun əvəzində elektro və hibrid avtomobillərin daha sərfəli və əlçatan idxalına şərait yaradılması məqsədilə gömrük və vergi güzəştlərinin tətbiqi də artırılmalıdır. “Azərbaycan Respublikasında yol hərəkətinin təhlükəsizliyinə dair 2019-2023-cü illər üçün Dövlət Proqramı”nda ölkədə “Avro-5”, “Avro-6” standartlarına cavab verən maşınlar xüsusi üstünlük verilməsi və onların idxalında vergi və gömrük rüsumlarının azad olunması nəzərdə tutulur. Bu məsələ ilə bağlı Dövlət Vergi Xidmətinə və Dövlət Gömrük Komitəsinə ekoloji cəhətdən təmiz, elektrik mühərriki nəqliyyat vasitələrindən istifadənin stimullaşdırılması məqsədilə bu növ nəqliyyat vasitələrinin istehsalı, idxalı, ixracı, dövriyyəsi və istismarı üçün güzəştlər və imtiyazlar müəyyən edilməklə müvafiq normativ-hüquqi bazanın formalaşdırılması tapşırılıb. Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklərə əsasən, elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillərin idxalı ilə yanaşı satışının, habelə həmin avtomobillər üçün elektrik enerji doldurucularının idxalı 3 il müddətinə ƏDV-dən azad edilib. Həmçinin istehsal tarixi 3 ildən və mühərrikinin həcmi 2500 kubsantimetrdən çox olmayan hibrid avtomobillərin idxalı da 3 il müddətinə ƏDV-dən azad edilib. Dövlət başçısının ötən il müvafiq sərəncamı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritet-

lər” sənədində “təmiz ətraf mühit və “yaşıl artım” ölkəsi” modelinin qurulması və bu məqsədlə avtomobil parkının yenilənməsi, ekoloji cəhətdən təmiz elektrik mühərriki nəqliyyat vasitələrindən istifadənin stimullaşdırılması məqsədilə mühərrikinin həcmi 2500 kubsantimetrdən çox olan hibrid avtomobillərin idxalı və satışının ƏDV-dən azad edilməsi ilə bağlı tədbirlərin genişləndirilməsi, elektrik mühərriki və hibrid nəqliyyat vasitələrindən istifadənin genişləndirilməsi üzrə maliyyə əlçatanlığının təmin edilməsi və zəruri infrastrukturun yaradılması nəzərdə tutulub. Hazırda isə aidiyyəti nazirliklərin, dövlət qurumları və özəl sektorun təmsilçilərindən ibarət işçi qrupu tərəfindən ekoloji cəhətdən təmiz və təhlükəsiz avtomobillərin istifadəsinin genişləndirilməsi məqsədilə infrastrukturun qurulması, maliyyə əlçatanlığının təmin edilməsi, eyni zamanda idxal zamanı əlavə güzəştlərin tətbiqi istiqamətində kompleks tədbirlərin müəyyən edilməsi üzrə işlər aparılır. Ümid edək ki, nəticələr vətəndaşların xeyrinə olacaq”.

Qeyd edək ki, Gömrük Komitəsi bu istiqamətdə təhlillər apararaq yaxın illərdə maşın parkının daha da gəncəşdirilməsi üçün istehsal tarixi 3 ildən və mühərrikin həcmi 2 500 kubsantimetrdən çox olan hibrid avtomobillərin idxalına əlavə güzəştlərin olunmasını istisna etmir. Belə ki, 3 il güzəşt müddətinin daha da artırılması, ƏDV, idxal və satışlar üzrə rüsumların əhatəsinin genişləndirilməsi nəzərdən keçiriləcək. Həmçinin maliyyə əlçatanlığının təmin olunması məqsədilə həmin avtomobillərin kredit şərtlərinin yumşaldılması nəzərdə tutulur. Dövlət Vergi Xidmətində hesab edirlər ki, vergi və gömrük güzəştlərinin tətbiqinin növbəti illərdə daha da artırılması sayəsində elektrik mühərriki ilə işləyən avtomobillərin idxalı artacaqdır ki, bu da avtomobillərin bazarda qiymətinin aşağı düşməsinə və nəticədə əlçatanlığı artıracaq, habelə ekoloji mühitə öz müsbət töhfəsini verəcək.

□ **Elşən MƏMMƏDƏLİYEV,**
“Yeni Müsavat”

MUSAVAT

Son səhifə

N 205 (8341) 16 noyabr 2023

“Döşək dominosu” üzrə dünya rekordu qırıldı

Filippində döşəklərdən və insanlardan ibarət ən uzun “domino düzülmüşü” üzrə dünya rekordu qırılıb. Tədbirdə 2 355 nəfər iştirak edib.

Məlumata görə, yerli döşək istehsalçısı 55 illik yubileyi münasibətilə “Ginnesin Rekordlar Kitabı”na düşmək qərarına gəlib. “Döşək dominosu” da bu məqsədlə təşkil edib.

O da vurğulanır ki, əvvəlcədən bütün iştirakçılara zədə almamaq üçün düzgün yığılma qaydaları göstərilib.

Rekord tamamlandıqdan sonra bütün döşəklər xeyriyyə təşkilatlarına bağışlanıb.

Populyar arıqlama dərmanı ölüm riskini də azaldırmış

Tərkibində semaqlutid olan arıqlama dərmanları piylənmədən əziyyət çəkən insanlarda ürək-damar xəstəlikləri (infarkt və insult daxil olmaqla) riskini əhəmiyyətli dərəcədə azalda bilər. Bu barədə beynəlxalq ekspertlər qrupu bəyan edib. Onların tədqiqatlarının nəticələri “New England Journal of Medicine” jurnalında dərc olunub. Semaqlutid tərkibli preparatlar əvvəllər 2-ci tip diabetli insanlara təyin edilirdi. Ancaq son vaxtlar artıq çəkisi olan yetkinlərdə də arıqlamaq üçün də istifadə olunmağa başlayıb.

Tədqiqat zamanı müəlliflər 2018-ci ildən 2023-cü ilə qədər ürək-damar xəstəlikləri, artıq çəki və ya piylənmə tarixçəsi olan 45 və daha yuxarı yaşlı 17 min xəstəni müşahidə ediblər. İştirakçıların hamısı şəkərli diabet olmayıb.

Orta hesabla 40 aylıq müşahidədən sonra alimlər gözlənilməz nəticə ilə üzləşiblər. Belə ki, müəyyən edilib ki, ürək-damar xəstəlikləri və artıq çəkisi olan, lakin 2-ci tip diabet olmayan xəstələrə semaqlutidin təyin edilməsi miokard infarktı, insult və ürək-damar səbəblərindən ölüm riskini 20 faiz azaldıb.

“Ferrari”yə sayılan pul onu dünyanın ikinci ən bahalı avtomobili etdi

Nyu-Yorkda (ABŞ) keçirilən hərracda 1962-ci il istehsalı olan “Ferrari 250 GTO” yarış avtomobili rekord məbləğə - 51,7 milyon dollara satılıb. Bu barədə “Sotheby’s” hərrac evinin saytında məlumat verilib. Ancaq avtomobilin yeni sahibinin adı açıqlanmışdır.

Bildirilir ki, bu maşın 1962-ci ildə 24 saatlıq Le

Man (“24 Heures du Mans”) marafonunda iştirak edib. Onu britaniyalı sürücü Mayk Parkes və “Scuderia Ferrari” komandasından italyan Lorenzo Bandini idarə edib. 1974-1985-ci illərdə avtomobilin sahibi “Ferrari Club of America” təşkilatının sədri olub. Son 38 il ərzində isə avtomobil ABŞ-da bir kolleksiyaçıya məxsus olub.

“Ferrari 250 GTO” avtomobil auksionları tarixində ikinci ən bahalı lot olub. Hazırda rekord 2022-ci ildə 135 milyon avroya satılan “Mercedes-Benz 300 Uhlenhaut Coupe”a məxsusdur.

Psixoloqlar uzunömürlülərə xas olan xüsusiyyətləri açıqlayıblar

Madridin Komplutense Universitetinin psixoloqları uzunömürlülərə xas olan 19 xüsusiyyətin adını çəkiblər. Bunlara dürüstlük və hər şeyi bilmək həvəsi daxildir. Araşdırmanın nəticələri “Journal of Happiness Studies” jurnalında dərc olunub. Tədqiqatda 100 yaşdan 107 yaşa qədər 14 mindən çox insan iştirak edib. Alimlər oxşar cəhətləri tapmağa çalışaraq iştirakçıların xüsusiyyətlərini təhlil ediblər. Məlum olub ki, bütün uzunömürlülərə xas 19 ümumi xüsusiyyət var. Tədqiqatçılar bunların ən vacibinin hər şeyi bilmək həvəsi olduğunu bildiriblər. Belə insanlar daim bilik əldə etməyə və müxtəlif bacarıqları mənimsəməyə çalışırlar.

Əhəmiyyət baxımından ikinci yerdə həyatsevərlikdir. Bütün uzunömürlülərə xas xüsusiyyətlərdən biri də müsbət düşüncədir. Bundan əlavə, belə insanlar çox vaxt dürüst, yaxşı yumor hissi və yüksək intellektə malik olurlar. Digər ümumi xüsusiyyətlərə minnətdarlıq, aktivlik və cəsarət daxildir. İspan alimləri hesab edirlər ki, uzunömürlülərin həyatını və xüsusiyyətini təhlil etmək sağlam qocalmaq üçün bir addım ola bilər.

Altı kosmonavt 1 il müddətinə xüsusi kapsulda kilidlənib

Moskvada Aya uçuşu imitasiya etmək üçün heyəti təcrid etmək təcrübəsi başlayıb. Məlumata görə, bu məqsədlə altı kosmonavt bir il ərzində xüsusi kapsulda kilidlənib. Layihənin əsas məqsədi uzunmüddətli kosmik uçuşlar zamanı insan məkanının məhdudlaşdırılması ilə bağlı tibbi, bioloji və psixoloji problemləri öyrənməkdir. Xüsusilə qəzaya səbəb ola biləcək, həyat və sağlamlıq üçün təhlükə yaratmaq ehtimalı olan müxtəlif növ texniki nasazlıqların baş verməsinə heyətin reaksiyasına çox diqqət yetiriləcək.

Bunları bilirsinizmi?

- * Panamada əgər sizin gözəlliyiniz varsa, sizə 20% endirim eləyirlər.
- * Heç bir kağız parçası 7 dəfədən artıq bükülə bilmir.
- * Atların insanlardan 18 dəfə daha çox sümüyü var.
- * Bir qarışqa öz ağırlığının 50 qatını qaldıra bilər. Pişiklər ultrason səsini eşidə bilirlər.
- * Bu günə qədər bilinən ən ağır böyrək daşının çəkisi 1.36 kq-dır.
- * Dünyanın ən böyük şəkər istehsalçısı Kubadır.
- * Dünyanın ən tez böyüyən bitkisi bambudur, bir gündə təxminən 90 sm.
- * Bir insanın üzünü xatırlamaq üçün insan beyninin sağ tərəfi işlədilir.
- * Rusiyanın dördü bir meşəliklə örtülüdür.
- * Sağ əlini işlədən insanlar sol əlini işlədən insanlara nisbətən 9 il daha çox yaşayır.
- * Şeirli söz olan Abrakadabra ilk olaraq o vaxt insanların temperaturunu düşürmək üçün istifadə olunub.
- * Uran planeti adı gözlə görünən yeganə planetdir.
- * Zəbralar ağı üzərində qara xətlərdir.
- * Zürafələr üzə bilməzlər, üzsələr belə boğularlar.
- * Günəş dünyadan 330,330 dəfə böyükdür.
- * Hawaii əlifbasında sadəcə 12 hərf var.
- * Norveçin şimalında 14 həftə gecə-gündüz günəşli keçir.

Dodaq çeynəmə vərdişinin ölümcül təhlükəsi açıldı

“Dodaqların və yanaqların çeynənməsi ağız boşluğunun selikli qışasında bəzən uzun müddət sağalmayan zədələnməyə səbəb olur. Bura viruslar və bakteriyalar - yoluxucu xəstəliklərin patogenləri üçün giriş nöqtələri ola bilər”.

Bu barədə rusiyalı tibb elmləri namizədi, həkim, nevroloq Yekaterina Demyanovskaya xəbərdarlıq edib.

Həkim bildirib ki, dodaqların və yanaqların özündən asılı olmadan çeynənməsi patomimiyaya aiddir - insanın özünə zərər verdiyi obsesif pozğunluqdur.

“Patomimiyanın digər mümkün təzahürləri saçları qoparmaq, dərinə cızma, çimdikləmə və sızanaqların sıxılmasıdır. İlk simptomlar hər yaşda görünə bilər, lakin daha çox 11-15 yaşlı yeniyetmələrdə olur”, - deyərək izah edib.

Ekspert bu davranışın səbəblərinin hələ tam öyrənilmədiyini vurğulayıb.

Həkim bununla belə, bu vərdişin təkə infeksiyalarla bağlı problemlərə gətirmədiyini qeyd edib. Onun sözlərinə görə, selikli qışaların tez-tez və uzunmüddətli travması leykoplakiya, hətta xərçəng kimi xəstəliklərə səbəb ola bilər.

“Bu vərdişə laqeyd yanaşmaq olmaz, çünki nəticələri çox ciddi ola bilər. İlk növbədə stomatoloqla əlaqə saxlamaq olar: bəlkə də yanaqları və dodaqları çeynəmə dişlərin quruluşu (düzgün çeynəməmə) və ya ağız boşluğunda xroniki infeksiyalarla əlaqədardır. Diş baxımından hər şey qaydasındadırsa, nevroloq və ya psixiatr ilə məsləhətləşmək lazımdır. Həkim həmin şəxsin hər hansı nevroloji və ya psixi pozğunluğunun olub-olmadığını anlamaq və müalicə planı hazırlayacaq”, - deyərək mütəxəssis sözlərini yekunlaşdırıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

“Yeni Musavat”ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, “Azərbaycan” nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elşad MƏMMƏDLİ
Sifariş: 3002
Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500